

วัฒนธรรมและชนบทธรรมเนียมประเพณีไทย

2.1 วัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมเป็นผลอันเนื่องมาจากจิตใจและอารมณ์ของบุคคลในทางที่จะสร้างสรรค์ ศิลปทั้งทางนามธรรมและรูปธรรม อันได้แก่ ความคิดอ่าน แบบแผนแห่งพฤติกรรมแห่งชีวิต ตลอดจนศิลปวิทยาการที่ปรากฏออกมาเป็นรูปวัตถุทั้งหลาย วัฒนธรรมของชนชาวไทยว่าโดย ส่วนรวมแล้วเหมือนกัน ตัวอย่างเช่น การดำเนินชีวิต การนับถือศาสนา ภาษาที่พูด การปลูกเรือน อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมย่อย (Subcultures) ตามภูมิภาคหรือตำบล หมู่บ้านย่อมแตกต่างกันออกไปในลักษณะปลีกย่อย เช่นการพ้อนรำทางภาคเหนือ การเล่น มโนห์ราทางภาคใต้ เต้นกำรำเคียวทางภาคกลาง เป็นต้น การทำบุญกุศลของชาวไทย การแสดงกิริยามารยาทอ่อนน้อม รักในความเป็นไทย ล้วนแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของ วัฒนธรรมไทย

คำจำกัดความ

คำว่า วัฒนธรรม (Culture) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันไป เพื่อแทน ความเจริญรุ่งเรืองต่าง ๆ หรือความเป็นผู้ดีของมนุษย์

ฟรานซิส อี. เมอร์ริล (Francis E. Merrill) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า

1. เป็นผลของการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อสังคม
2. เป็นแบบแผนที่ดีสังคมยอมรับเพื่อให้สำเร็จตามความต้องการทางสังคมและชีวภาพรวมกัน
3. เป็นการสะสมแล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาในแต่ละสังคม
4. มีความหมายต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะเป็นเครื่องหมายแห่งความดี
5. เป็นสิ่งที่แต่ละบุคคลต้องเรียนรู้เพื่อพัฒนาตัวเองในแต่ละสังคม
6. เป็นสิ่งจำเป็นที่เป็นตัวกำหนดพื้นฐานของบุคลิกภาพ

7. ขึ้นอยู่กับการทำที่ต่อเนื่องกันในสังคม แต่มิได้ขึ้นอยู่กับกระทำของแต่ละบุคคลหรือของบุคคลคน¹

ไคลด์ คลัคโฮห์น (Clyde Kluckhohn) เห็นว่า วัฒนธรรมเป็นแนวทางแห่งความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ² เป็นแบบแผนพฤติกรรมและความประพฤติที่ได้เรียนรู้มาแล้ว และเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกัน ซึ่งรวมทั้งทัศนคติ ค่านิยม ความรู้และวัตถุ มีการถ่ายทอดสืบต่อกันในสังคม³ เป็นเครื่องที่แสดงให้เห็นถึงความงอกงามเจริญเติบโตของชาติ⁴ ซึ่งรวมถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน⁵

วัฒนธรรมเป็นแบบแผนของพฤติกรรมในสังคม ซึ่งสมาชิกในสังคมนั้นได้ประพฤติปฏิบัติถ่ายทอดกันมาตามแนวความคิดสร้างสรรค์ในเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ ความรู้สึก สิ่งประณีตเพื่อความเจริญงอกงามของสังคม

¹Francis E. Merrill, Society and Culture : an Introduction to Sociology (3d ed.; Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1965), pp. 131-32.

²Clyde Kluckhohn, Mirror for Man, the Relation of Anthropology to Modern Life (New York: Whittlesey House, 1949), p. 23

³John F. Cuber, Sociology, a synopsis of Principles (New York: Apple-Century-Clofts, c 1947), p. 50.

⁴หลวงวิจิตรวาทการ, "วัฒนธรรมสุโขทัย," วิจิตรวาทการอนุสรณ์ เล่ม 2 (พระนคร: 2505), [พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ] , หน้า 117.

⁵"พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485," ราชกิจจานุเบกษา, 59 (กันยายน, 2485), 1745.

วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญมาก ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องหมายภายนอกที่แสดงแก่โลกว่า
เจริญเท่านั้น แต่มีผลลึกซึ้งถึงจิตใจของคน วัฒนธรรมเป็นเครื่องผูกศิธรรม เป็นปัจจัย
แห่งความเจริญงอกงามและแข็งแกร่งมั่นคงของชาติ สิ่งใดไม่เจริญงอกงามสิ่งนั้นก็เสื่อมโทรม
ไป วัฒนธรรมจึงต้องบำรุงรักษาให้วัฒนา¹ ความเจริญงอกงามของวัฒนธรรมอยู่ที่การร่วมมือ
ของกลุ่มชนนั้นเพื่อความจำเป็นเบื้องต้น ได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือ ที่อยู่อาศัย
ต่อมาจึงได้สร้างระเบียบกฎเกณฑ์ การประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ขึ้น เหล่านี้ล้วนได้ถ่ายทอดสืบ ๆ
กันมาและได้ปรับปรุงให้เจริญก้าวหน้าวัฒนธรรมนั้นก็คงอยู่ได้ หากมิได้ปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง
ไปมาบ้างเพื่อความงอกงามวัฒนธรรมนั้นก็จะต้องเสื่อมสูญไปดังกล่าวแล้ว หลวงวิจิตรวาทการ
กล่าวว่า

การที่จะวินิจฉัยชาติใดมีวัฒนธรรมหรือไม่มีนั้น จะต้องพิจารณา
ชนของชาตินั้นว่ามีนิสัยเป็นอย่างไร นิสัยเหล่านั้นอาจมองเห็น
ได้จากสภาพความเป็นไปของคุณในปัจจุบัน หรือจากวัตถุสถานที่
ก่อสร้างไว้ นิสัยของชนชาติที่มีวัฒนธรรมนั้นมี 4 ประการ คือ

1. นิสัยก่อสร้าง
2. นิสัยรักความประณีต
3. นิสัยงอกงาม และ
4. นิสัยต่อสู้

ตรงกันข้าม นิสัยของชนชาติที่ไม่มีวัฒนธรรม หรือชาติที่
วัฒนธรรมกำลังเสื่อมโทรม และชาตินั้นใกล้จะถึงความพินาศ
ลงมจ เราจะไ้เห็นนิสัยต่อไปนี้ปรากฏชัดขึ้น คือ

1. นิสัยทำลาย
2. นิสัยหยาบหรือสุกเอาเผากิน
3. นิสัยวางโรย และ
4. นิสัยเลียงหนี²

¹ หลวงวิจิตรวาทการ, เรื่องเดิม, หน้า 118-19.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 133-34.

1. นิสัยก่อสร้าง - นิสัยทำลาย ประเทศที่ก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง พลเมืองก่อสร้างของน้อยให้เป็นของใหญ่ ตัวอย่าง พอขุนรามคำแหงมหาราชทรงพระปรีชาสามารถทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านการเกษตรและการก่อสร้าง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสามัคคีกันในชาติ ส่วนนิสัยของชาติที่ทำลายนั้น ตัวอย่าง การทำลายของคิมฉีค่าพอใจบริโภคของให้หมดไปโดยไม่ประกอบขึ้นใหม่ นิสัยของคนที่ชอบเพ่งเล็งในทางชั่วมากกว่าทางดี และพึงใจในการใส่ร้ายผู้อื่นเป็นอาทิ แสดงว่านำชาติไปสู่ความเสื่อม¹

2. นิสัยรักความประณีต - นิสัยหยาบ ชาติที่มีวัฒนธรรม พลเมืองมีนิสัยรักความเป็นระเบียบเรียบร้อยเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายตลอดจนบ้านเรือน นิสัยรักความประณีตเป็นปัจจัยให้รักศิลปกรรม รักความสวยงามในสถาปัตยกรรม ส่วนนิสัยหยาบนั้น กำลังก้าวไปสู่ความเป็นป่าเถื่อน²

3. นิสัยออกงาม - นิสัยร่วงโรย นิสัยออกงามเห็นได้จากครอบครัวไทย เมื่อบุคคลในครอบครัวแต่งงานก็แยกย้ายออกไปสร้างบ้านเรือนของตนเอง เพื่อความก้าวหน้าในครอบครัวและชาติ ประเทศใดที่มีคนในเมืองหลวงอพยพออกไปตั้งถิ่นฐานในชนบทมากขึ้น เป็นสัญญาณชี้แห่งความเจริญของชาติ แต่ถ้ามีคนจากชนบทอพยพเข้ามาในเมืองหลวงมาก แสดงว่าชาติกำลังเสื่อมโทรม³

4. นิสัยต่อสู้ - นิสัยเลียงหนี นิสัยต่อสู้หมายถึงความมานะพยายามของมนุษย์ที่จะต่อสู้กับสิ่งต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคในการขัดขวางทางดำเนินชีวิตและความผาสุกของตน เริ่มจากการต่อสู้กับธรรมชาติ ต่อสู้กับศัตรู เป็นอาทิ มีโชห่วยเลียง เช่น ศัตรูมายกหนี ชาคน้ำแทนที่จะขุดออกสยบหนี เป็นต้น⁴ ซึ่งแสดงว่าชุมชนนั้นมิได้ส่งเสริมให้วัฒนธรรมของตนได้งอกงามขึ้นมาแต่ประการใด

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 133-34.
² เรื่องเดียวกัน, หน้า 134-35.
³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 135.
⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 136.

มนุษย์ต่างกันในด้านความเชื่อ 2 อย่าง คือทางกายภาพกับมรดกสังคมหรือวัฒนธรรม แตกต่างกันในรูปร่างลักษณะ คำว่าวัฒนธรรมมีความคล้ายคลึงกับคำว่า อารยธรรม (Civilization) แตกต่างกันที่ว่า อารยธรรมเป็นขอบข่ายเฉพาะของวัฒนธรรมสูง เป็นความเจริญทางวัตถุ เป็นวัฒนธรรมส่วนรวมของชนชาติ วัฒนธรรมประกอบด้วย พฤติกรรมทางนิสัยที่ได้ถ่ายทอดกันมา เป็นสมบัติ เป็นขบวนการทางเทคนิค ทางความคิด นิสัย และค่านิยม สิ่งที่มีมนุษย์ใช้เป็นสื่อความหมายระหว่างกันสิ่งหนึ่งคือ ภาษา อันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เป็นสัญลักษณ์ที่ถ่ายทอดกันมาซึ่งแตกต่างจากวัตถุสิ่งของที่มีมนุษย์มีอยู่ ภาษาจึงเป็นวัฒนธรรมเบื้องต้นที่สืบทอดกันมาด้วยการพูด¹

วัฒนธรรมรวมกันเป็นหน่วยสามารถแบ่งเป็นขอบข่ายพื้นฐานได้สองประการคือ สิ่งที่เกิดขึ้นขึ้นกับระบบของชนธรรมนิยมประเพณี มนุษย์มีความต้องการหรือความพอใจทั้งโดยตรงและโดยอ้อม สิ่งจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร เป็นต้น เครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้ผลิตผลในสิ่งที่จะอำนวยความสะดวกตามความประสงค์ของการใช้เหล่านี้ วัฒนธรรมทางวัตถุได้รับการกำหนดตามความต้องการของร่างกายโดยตรง มนุษย์เหมือนกับสัตว์ที่ตรงที่ตองกินอาหาร มีความจำเป็นตองสืบพันธุ์เพื่อให้มนุษย์คงอยู่ มนุษย์จำต้องมีสิ่งป้องกันตัวจากสิ่งแวดล้อมจากสัตว์หรือจากเผ่าอื่น ความจำเป็นเบื้องต้นทางร่างกายของมนุษย์นำไปสู่การพัฒนาทางวัฒนธรรม ในด้านทางศาสนา ความเชื่อ หรือการปฏิบัติตามกฎหมาย ความรู้หรือนิยายเกิดขึ้นเพราะความจำเป็นเบื้องต้นหรือความต้องการนั่นเอง ความต้องการทางวัฒนธรรมเป็นหัวใจของสภาพหรือเงื่อนไขเพื่อสนองความต้องการของสังคมให้คงอยู่ต่อไป วัฒนธรรมในสังคมนั้นก็ดำเนินต่อไป²

¹Bronislaw Malinowski, "Culture," Encyclopaedia of the Social Sciences, IV (1931), pp. 621-22.

²Ibid., pp. 622-28.

ในสังคมแรกเริ่มของมนุษย์ ความร่วมมือกันประกอบกิจกรรมในระยะแรกได้แก่การร่วมมือกันหาอาหาร เช่น การล่าสัตว์ ต่อมาร่วมมือกันทางพิธีกรรมทางศาสนาหรือความเชื่อในสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้ยังได้ร่วมมือกันจัดตั้งกฎเกณฑ์ของพฤติกรรม การจัดตั้งกฎหมายขึ้น เป็นต้น¹

การศึกษาของสังคมแรกเริ่มยังไม่เจริญ ความรู้มีส่วนส่งเสริมให้วัฒนธรรมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น วิธีสร้างความต้องการใหม่จะต้องเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกันโดยการลำดับความสำคัญไว้ ความรู้และวิชาการช่วยใ้มนุษย์ได้มาซึ่งสิ่งที่พึงประสงค์ ทางด้านศิลปถือเป็นเอกภาพและเป็นสากล การดนตรีเป็นศิลปะบริสุทธิ์ที่สุดใ้บรรดาศิลปะทั้งหลาย แรงบันดาลใจจากความรู้สึกของมนุษย์ทำให้เกิดผลในด้านกาเขียน แกะสลัก ประติมากรรม สถาปัตยกรรม การประดิษฐ์ต่าง ๆ กวีนิพนธ์ เหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม มนุษย์ในแต่ละสังคมจำเป็นต้องยอมรับ จะต้องศึกษาและเชื่อฟังประเพณีที่สืบทอดกันมา จะต้องศึกษาเรียนรู้เพื่อนำไปปรับปรุงกลไกให้เป็นที่ไปตามลักษณะนิสัยต่าง ๆ ตามสังคม²

ประเภทของวัฒนธรรม

ประเภทของวัฒนธรรมหรือเนื้อหาของวัฒนธรรมมีผู้แบ่งไว้ทั้งแบบกว้าง ๆ และแบบพิสดาร โดยทั่วไปแล้วแบ่งประเภทของวัฒนธรรมอย่างกว้าง ๆ 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมทางจิตใจ³ วัฒนธรรมเกี่ยวกับวัตถุ (Material Culture) ได้แก่แบบหรือวิธีประดิษฐ์โดยมีวัตถุเป็นหลัก เช่น เรื่องแบบแผนของการประกอบอาหาร แบบของเครื่องนุ่งห่ม อาคาร เครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมทางจิตใจหรือวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ (Non-material Culture) เป็นแบบอย่างการปฏิบัติหรือ

¹Ibid., p. 629.

²Ibid., pp. 629-34.

³เสรีयरโกเศศ [พระยาอนุมานราชชน] , วัฒนธรรม (นครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรี: บรรณาการ, 2515), หน้า 110.

แนวทางแห่งความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ คีธรรม จรรยา ขรรณนิยมประเพณี ปรัชญา กฎหมาย พิธีการต่าง ๆ เป็นอาทิ¹

ไบเออร์สเตคท์ ได้แบ่งเนื้อหาของวัฒนธรรมไว้ 3 ประการ คือ แนวความคิด (Ideas) ปทัสถาน (Norms) และวัตถุ (Material) วัตถุ(Things)เป็นส่วนประกอบของวัฒนธรรม ส่วนแนวความคิดและปทัสถานเป็นสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ ที่ต่างกับวัตถุเพราะปฏิบัติด้วยวิธีการและแนวทางที่ต่างกันในสังคม²

วัฒนธรรม 3 ประเภท คือ แนวความคิด ปทัสถาน และวัตถุ ไบเออร์สเตคท์ ได้ให้รายละเอียดในแต่ละประเภทไว้ ดังนี้

วัฒนธรรม

แนวความคิด	ปทัสถาน	วัตถุ
ความจริงทางวิทยาศาสตร์	กฎหมาย	เครื่องจักร
ความเชื่อทางศาสนา	สถานภาพ	เครื่องมือ
เทพปกรณัม	กฎ	เครื่องใช้
นิทาน	ระเบียบ	บ้านเรือน
วรรณกรรม	ขนบธรรมเนียมประเพณี	ถนน สะพาน
โชคกลาง	วิถีประชา	สิ่งประดิษฐ์
คำพังเพย	จารีตประเพณี	เสื้อผ้า เครื่องประดับ

¹เกษม อุทยานิน, สังคมวิทยา (คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 106.

²Robert Bierstedt, Eugene J. Meehan, and Paul A. Samuelson, Modern Social Science (New York: McGraw-Hill, 1964), p. 65.

แนวความคิด	ปทัสสถาน	วัตถุ
สุภาวิต คติชาวบ้าน ¹	ขอม สมัยนิยม พิธีการ งานพิธี ประเพณีนิยม มารยาทสังคม ²	ยานพาหนะ อาหาร ยารักษาโรค ³

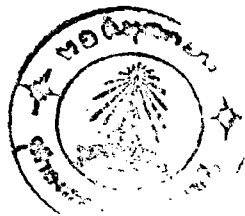
วัฒนธรรมตามแนวความคิด บุคคลในสังคมใช้ความคิดในการประดิษฐ์วัตถุขึ้นมา เพื่อเป็นสมบัติของตน สังคมที่เจริญแล้วไ้บันทึกความคิดลงไว้ในหนังสือหรือจดบันทึกไว้แล้ว เก็บรักษาไว้ในห้องสมุด ความคิดจึงเป็นวรรณกรรมของสังคม ในสังคมที่การเขียนอ่านยัง ล้าหลังได้ถูกเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมา ความคิดของคนในแต่ละสังคมนิยมแตกต่างกันไปตาม ความเชื่อกันเดิมที่มีอยู่ สิ่งที่คนคิดเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของวัฒนธรรมอันทำให้วัฒนธรรมปรากฏขึ้น ความคิดของบุคคลในสังคมไม่ถูกต้องเสมอไป มีบางอย่างที่ยังไม่ได้พิสูจน์ ความคิดเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อความประพฤติของมนุษย์ ความคิดจึงพอจะแบ่งได้เป็นสาม ประการคือ ความคิดถูกต้อง ความคิดผิด ๆ และความคิดที่เป็นความจริงแต่ยังไม่ได้พิสูจน์ แนวความคิดจึงอาจแบ่งออกได้เป็นส่วน ๆ ดังกล่าวมาแล้ว⁴

¹Ibid., p. 67.

²Ibid., p. 109.

³Ibid., p. 71.

⁴Ibid., pp. 65-7.

วัฒนธรรมตามแนวปทัสฐาน ไบเออร์สเทคท์กล่าวว่า "ปทัสฐานเป็นกฎข้อบังคับ หรือมาตรฐานที่ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมซึ่งมนุษย์จำเป็นต้องมีส่วนร่วมด้วย"¹ มาตรฐานดังกล่าวจะต้องยอมรับไม่ว่ามนุษย์จะกระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมเฉพาะส่วนที่เป็นแนวทางการควบคุมประพฤติของมนุษย์ในสังคม และเป็นแนวทางที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ เป็นแนวทางที่สังคมใค่างไว้ให้มนุษย์และเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะควบคุมสังคม²

ปทัสฐานเป็นมาตรฐานว่าสิ่งใดควรไม่ควรประพฤติ กฎเกณฑ์ความประพฤติมาจากหลักศาสนาและจริยธรรม ปทัสฐานเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรักษาความสามัคคีในสังคม ปทัสฐานได้แทรกซึมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์โดยไม่รู้ตัว มนุษย์จะปฏิบัติตามปทัสฐานโดยอัตโนมัติ และใช้ปทัสฐานพิจารณาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ปทัสฐานเป็นระเบียบแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคน เช่น ไปโรงเรียนจะสวมรองเท้าคีหรือไม จะนุ่งกางเกงหรือใส่รองเท้า จะพูดภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ เป็นต้น จะต้องตัดสินใจว่าจะทำอย่างไร จะทำอย่างไร ปทัสฐานบางอย่างกลายเป็นกฎเมื่อปฏิบัติจนเคยชิน ปทัสฐานบางอย่างเป็นกฎหมาย เป็นข้อบังคับเค็ดขาดทุกคนต้องปฏิบัติ เช่น ทุกคนต้องสวมเสื้อน้ำเมื่อออกนอกบ้าน ปทัสฐานบางอย่างเป็นข้อห้าม เช่น ห้ามฆ่าคน ห้ามลักขโมย ปทัสฐานบางอย่างอนุญาตให้ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้แต่ไม่ได้บังคับว่าทุกคนจะต้องกระทำ เช่น การรวมกิจกรรมชุมนุมในมหาวิทยาลัย ปทัสฐานจึงแบ่งได้หลายประเภทดังกล่าวแล้ว ซึ่งรวมทั้งความนิยมชั่วคราว (Fads) ความคลั่งไคล้ (Crazes)³

¹Robert Bierstedt, The Social Order : An Introduction to Sociology (2d ed.; New York: McGraw-Hill, 1963), p. 222.

²Loc. cit.

³ยุทธ ศักดิ์เกษม, สังคมศาสตร์ : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมมนุษย์ (คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515), หน้า 58-62.

ปทัสถานเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรม เมื่อใช้ในความหมายเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติมิใช่เป็นแนวทางแห่งความคิดสิ่งต่าง ๆ ที่คนในสังคมได้กระทำต่อกันมาเป็นคุณลักษณะทางวัฒนธรรม พฤติกรรมที่มีการบังคับไว้เพื่อการตอบสนองที่ดีของการที่มีชีวิตอยู่ในสังคม ความประพฤตินั้นเป็นมาตรฐานที่แท้จริง มาตรฐาน กฎ และสิ่งที่คาดคิดไว้นี้เป็นปทัสถานที่ประพฤติเพื่อปกตีสู่ชีวิตในสังคม หากขาดปทัสถานชีวิตในสังคมจะคงอยู่ไม่ได้ สังคมจะไม่เป็นระเบียบ¹

วัฒนธรรมทางวัตถุ สิ่งของหรือวัตถุเป็นรูปร่าง เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดและเข้าใจง่ายที่สุดกว่าวัฒนธรรมแขนงอื่น ๆ สิ่งของต่าง ๆ ที่บุคคลในสังคมมีและใช้อยู่ นั้นยากที่จะจดเป็นรายการว่ามีอะไรบ้าง แม้จากสังคมเล็ก ๆ มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ จึงพอจะสรุปเป็นหลักกว้าง ๆ ว่า วัตถุสิ่งของที่ใช้ในนั้นประกอบด้วย เครื่องจักร เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย ถนน สะพาน สิ่งประดิษฐ์ เป็นต้น² ซึ่งเป็นความจำเป็นเบื้องต้นของชีวิต นักสำรวจโบราณวัตถุได้ขุดค้นหาสิ่งของเครื่องใช้จากทรากปรักหักพังตามเมืองโบราณ เพื่อเป็นแนวทางที่จะศึกษาถึงแนวความคิดและปทัสถานของสิ่งของที่ขุดพบ อันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมทางวัตถุกับวัฒนธรรมอื่น ๆ³

ศาสตราจารย์เกษม อุทยานิน ได้กล่าวถึงการจัดหมวดหมู่วัฒนธรรมตามแนวความคิดของแฮงกินส์ (Hankins) ในหนังสือชื่อ Introduction to the Study of Society ได้ให้รายละเอียดไว้คือ ประการแรก ภาษาและสื่อการสมาคมประกอบด้วยการแสดงท่าทาง และเครื่องหมาย ภาษาพูด การเขียนและแกะสลักเป็นภาษาเขียน ประการที่สอง ความรู้

005216

¹Bierstedt, The Social Order : An Introduction to Sociology, pp. 67-8.

²Ibid., pp. 69-70.

³ประสาธน์ หล้าศิลา, สังคมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 2. แก้ไขเพิ่มเติม; พระนคร: ก้าวหน้า, 2507), หน้า 81.

ในทางปฏิบัติและอุตสาหกรรมศิลป์ ได้แก่ เรื่องอาหาร เครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย เครื่องมือ ทรัพย์สินสมบัติ งานอาชีพ การแลกเปลี่ยนเศรษฐกิจ และการขนส่ง ประการที่สาม เรื่องเกี่ยวกับเพศ ประเพณี และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่ เรื่องความรัก การสมรส การสืบสายโลหิต และหน้าที่ของครอบครัว ประการที่สี่ ความคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษยชาติ และของโลก ได้แก่ เรื่องนิยาย ไซยศาสตร์ ศาสนา แพทย์ วิทยาศาสตร์ การทดลองและวิจัย ประการที่ห้า ความคิดและการปฏิบัติในระหว่างแต่ละบุคคล ได้แก่ เรื่องมารยาทและพิธีการต่าง ๆ จรรยา องค์การสมาคม และกีฬา ประการที่หก ความคิดและการปฏิบัติระหว่างบุคคลกับสังคม ได้แก่ เรื่องขนบธรรมเนียม จรรยา มารยาท และสถาบันเกี่ยวกับการนี้ ความยุติธรรม และการปกครอง ประการที่เจ็ด ศิลปะและการตกแต่ง ได้แก่ เรื่องการประดับตกแต่งร่างกาย การวาดแกะสลัก ดนตรี และสถาปัตยกรรม ประการสุดท้าย เรื่องการพูด การเมืองระหว่างประเทศ และการสงคราม¹

ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้ 4 ประการ คือ

1. คติธรรม (Moral Culture)
2. เนติธรรม (Legal Culture)
3. วัตถุธรรม (Material Culture)
4. สหธรรม² (Social Culture)

คติธรรมเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจ และได้มาจากศาสนา เนติธรรมเป็นวัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่มีความสำคัญพอ ๆ กับกฎหมาย เช่น การไม่แต่งงานกันระหว่างหญิงชายพี่น้องร่วมสายโลหิต เป็นต้น

¹ เกษม อุทยานิน, เรื่องเดิม, หน้า 143-45.

² สุชีพ ปุณฺณานุกาพ, วัฒนธรรมวิทยา ("ประชานิตศน์," ฉบับที่ 3; สำนักวัฒนธรรมทางจิตใจ, สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2500), หน้า 135.

วัตถุธรรม คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกินที่อยู่ดี เครื่องมือเครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น สหธรรม หมายถึงวัฒนธรรมทางสังคม คุณธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก และรวมทั้งระเบียบมารยาทที่ติดต่อกันเกี่ยวข้องกับในสังคม¹

เมอร์ริล ได้กล่าวถึงคุณสมบัติหรือเนื้อหา (Quality) ของวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นคุณสมบัติที่ได้มีการเรียนรู้มาแล้ว สามารถถ่ายทอดได้ มีคุณสมบัติทางสังคม ทางแนวความคิด เป็นสิ่งที่ทำให้พึงพอใจ เป็นสิ่งที่นำมาปฏิบัติได้²

ความเชื่อถือของคนไทยแต่เดิมนั้นก็ไม่ได้แตกต่างจากชาติอื่น ๆ คือ มีความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นตัว ว่ามีอำนาจเหนือคน อาจบันดาลให้ทั้งคุณและโทษ ความเชื่อดังกล่าวเป็นการเชื่อถือผีสิ่งต่าง ๆ ซึ่งแบ่งได้เป็น 5 ประการ ประการแรก การนับถือผีเป็นเทวดาอารักษ์ เช่น รุกขเทวดา เจ้าทุ่ง เจ้าป่า เจ้าเขา ฯลฯ ประการที่สอง การนับถือปู่ย่าตายายหรือผีบรรพบุรุษ ประการที่สาม การนับถือผีวีรบุรุษ เช่น เจ้าพ่อหอกลอง สมเด็จพระเจ้า-วรวงศ์เชอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ฯลฯ ประการสุดท้าย การนับถือผีร้าย เช่น ผีทำในตอนที่คนไทยอยู่กันเป็นครอบครัวเล็ก ๆ เมื่อบุตรโตแต่งงานต่างก็แยกย้ายออกไปปลูกเรือนอยู่ในบริเวณเดียวกันเป็นลักษณะเรือนหมู่ เพื่อสะดวกในการช่วยกันทำไร่ไถนา ต่อมาเมื่อการทำกิจกรรมทางบ้านเรือนไปไกลในชั้นแรกเพียงสร้างที่พักพิงชั่วคราว ต่อมาเมื่อเห็นว่าสะดวกสบายก็ตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นการถาวร แต่ก็ยังไปมาติดต่อกับหมู่บ้านเดิมอยู่ บุคคลเหล่านี้มีนิสัยใจคอและขนบธรรมเนียมที่เป็นหลักอยู่สองอย่าง คือ การกสิกรรมกับศาสนา นอกจากนี้ยังมีผีประจำหมู่บ้านเพื่อวงสรวงประจำปี ส่วนการศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาการได้อาศัยวัด³

ในตอนแรกชาวไทยนับถือผีสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ต่อมาได้ยอมรับนับถือพุทธศาสนา แต่คติความเชื่อดังเดิมยังคงมีอยู่ ดังนั้นความเชื่อถือของชาวไทยจึงมีรากฐานซ้อนกันหลายชั้น

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

² Merrill, Society and Culture ..., p. 135.

³ เสฐียรโกเศศ [พระยาอนุมานราชธน], วัฒนธรรม ..., หน้า 188-91.

คือเชื่อคติผีสงฆ์ เทวดาอยู่ส่วนลึก พุทธศาสนาอยู่ผิวพื้น และมีลัทธิศาสนาฮินดูเข้ามาแทรกซ้อน
 ควบคู่กัน คติความเชื่อที่ไทยรับเอามาได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับจิตใจและสิ่งแวดล้อม
 โดยปรับปรุงพุทธศาสนากับความเชื่อผีสงฆ์ เทวดาเข้าด้วยกัน รวมทั้งลัทธิฮินดูด้วย ดังนั้น
 ในพิธีต่าง ๆ จึงปรากฏว่าจัดทำพิธีสงฆ์ พิธีพราหมณ์ และบัตร์พลีผีสงฆ์ เทวดาด้วย¹

พุทธศาสนาแต่เดิมของไทยสมัยก่อนเจ้าแผ่นดินนิยามมหายาน เมื่อไทยอพยพลงมา
 อยู่อาณาจักรลานนาไทยได้เผยแพร่นิกายหินยานหรือนิกายทางใต้จากมอญ เมื่อไทยได้อพยพลง
 สู่ภาคกลางในอาณาจักรขอมลพบุรี ศาสนาที่ประชาชนดินนี้เผยแพร่นั้นคือลัทธิศาสนาฮินดูและพุทธ-
 ศาสนานิกายมหายาน เมื่อไทยได้เป็นใหญ่ในอาณาจักรสุโขทัยก็รับเอาพุทธศาสนานิกายใต้
 ในคติลังกาวงศ์มาเผยแพร่นั่นคือลัทธิสมักรวงศ์หรือยูชยาซึ่งมีคนไทยปะปนกับขอมมากกว่าสุโขทัย
 พุทธศาสนานิกายใต้จึงปะปนกับลัทธิศาสนาฮินดู จะเห็นได้ว่า พุทธศาสนาเป็นชีวิตจิตใจของ
 ชาวไทยมานานนับหลายร้อยปี และได้ปรับปรุงให้เข้ากับสภาพและความต้องการของชาติ
 เป็นอุดมคติความรู้สึกนึกเห็นตลอดจนเป็นเครื่องป้องกันภัยอันตรายในชีวิตของชาวไทยมานาน
 ศาสนาจึงแสดงออกให้เห็นในรูปของขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลป และวรรณคดี ประเพณี
 ไทยที่เกี่ยวกับชีวิต เช่น เกิด บวชนาค แต่งงาน และตาย หรือประเพณีตรุษสารท การทำ
 กลีกรมล้วนสืบต่อกันมาและเกี่ยวข้องกับศาสนาทั้งนั้น ในด้านศิลปทางสถาปัตยกรรม
 เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ทางปฏิมากรรม เช่น พระพุทธรูป ทางจิตรกรรม เช่น ภาพ
 ผนังโบสถ์ ระเบียงวัด ตลอดจนดนตรีล้วนเกี่ยวเนื่องทางศาสนาทั้งนั้น² ทางค่านิยม
 ที่เกี่ยวเนื่องด้วยศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง บัญญัติชาดก มหาชาติคำหลวง เป็นต้น

วัฒนธรรมของแต่ละสังคมย่อมมาจากสิ่งแวดล้อม ค่านิยม และการเผยแพร่ทาง
 วัฒนธรรม (Cultural Diffusion) สำหรับที่มาของวัฒนธรรมไทยนั้น ประการแรก มา
 จากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ บริเวณที่ราบลุ่มอุดมไปด้วยแม่น้ำลำคลองซึ่งใช้ในด้านกา
 เกษตร อาบกิน เมื่อถึงฤดูหน้าน้ำก็มีการลอบกระหนก การแข่งเรือ ประการที่สอง เกี่ยวกับ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 192-93.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 193-96.

ระบบเกษตรกรรม สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม (Agrarian Society) ประชากร ร้อยละแปดสิบมีอาชีพทางเกษตร จึงทำให้เกิดประเพณีขึ้นหลายอย่าง เช่น ประเพณีขอฝน ประเพณีลงแขกค่านาและเกี่ยวข้าว ไร่เกี่ยวข้าว ประการที่สาม ในค่านค่านิยมซึ่งเกี่ยวพัน กันอย่างใกล้ชิดกับวัฒนธรรม ค่านิยมบางอย่างได้กลายเป็นแกนของวัฒนธรรม เช่น ค่านิยม ของคนไทยในส่วนที่เกี่ยวกับความรักอิสระเสรี เป็นแกนของวัฒนธรรมไทย คือ วิถีชีวิตของ คนไทยโดยส่วนรวมมีเอกลักษณ์ซึ่งแสดงออกถึงอิสระภาพและเสรีภาพ ประการสุดท้าย การ แยกแยะทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกัน เมื่อบุคคลในสังคมหนึ่งย้ายถิ่น ไปอยู่อีกสังคมหนึ่งจากไปในรูปแบบของ พ่อค้า ทหาร นักท่องเที่ยว หรือผู้อพยพ ยอมรับเอา วัฒนธรรมของตนคิดตัวไปด้วย ระบบการสื่อสารที่ทันสมัยและการขนส่งก็ยังช่วยให้มีการแยก- แยกทางวัฒนธรรมได้รวดเร็วและสะดวก¹

วัฒนธรรมของสังคมอื่นที่เผยแพร่เข้ามาในสังคมไทยที่สำคัญได้แก่ศาสนา คือศาสนา พราหมณ์และพุทธศาสนาคงได้กล่าวมาแล้ว ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูได้เข้ามายังประเทศไทย ทางเขมร อินโดเนเซีย และทางภาคใต้ของไทย ประเพณีต่าง ๆ ในสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับลัทธิศาสนานี้ เช่น การโกนจุก สงกรานต์ พิธีการอาบน้ำศพ เป็นต้น ส่วนพุทธศาสนา ประเพณีที่สำคัญ เช่น บวชนาค ทอดกฐิน เป็นต้น วัฒนธรรมที่ได้เผยแพร่เข้ามายังสังคมไทย อีกประการหนึ่งคือ วัฒนธรรมตะวันตก เช่น การแต่งกาย การกีฬา มารยาทในสังคม² การ ก่อสร้าง ศาสนาคริสต์ ศิลปะบางประเภท การปกครอง การศึกษา และความก้าวหน้าทาง วิชาการสาขาต่าง ๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อสังคมไทย

วัฒนธรรมไทยกล่าวโดยสรุปเป็นสมัยได้ดังนี้คือ วัฒนธรรมไทยเดิมคงได้กล่าวมา แล้ว วัฒนธรรมสมัยกรุงสุโขทัย วัฒนธรรมสมัยกรุงศรีอยุธยา และวัฒนธรรมสมัยกรุงรัตน- โกสินทร์

¹ อานนท์ อากาศิรม, มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย (นครหลวง กรุงเทพมหานคร : บำรุงนุกุลกิจ, 2515), หน้า 132-33.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 133-34.

วัฒนธรรมสมัยกรุงสุโขทัยที่เห็นได้เด่นชัดคือ การประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น ศิลปินจิกริกของพ่อขุนรามคำแหง การทำถ้วยชามสังคโลก การสร้างพระปฏิมากร วรรณคดี เช่น ไตรภูมิพระร่วง การสร้างถนน เช่น ถนนพระร่วง การสร้างวัด เช่น วัดมหาธาตุ วัดศรีชุม การปกครองแบบบิคาภัณฑ์ การสร้างทำเนียบ การเกษตร

วัฒนธรรมสมัยกรุงศรีอยุธยาได้แก่ การจัดการปกครองแบบจตุสดมภ์ การสร้างพระพุทธรูป ประมวลกฎหมาย วรรณคดี เช่น ลิลิตพระลอ มหาชาติคำหลวง การสร้างป้อมปราการตามแนวฝั่ง การสร้างวัด สลูนุญ เจดีย์ และอื่น ๆ อีก วัฒนธรรมสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ได้แก่ทางวรรณคดี เช่น สามก๊ก อิเหนา รามเกียรติ์ เป็นต้น สถาปัตยกรรม เช่น การสร้างพระราชวัง วัด ศิลปกรรม นาฏกรรม การปกครอง¹

คณะรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ขึ้น และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2485 ได้กำหนดหน้าที่ของประชาชนชาวไทยไว้ว่า บุคคลทุกคนมีหน้าที่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมแห่งชาติ จะต้องมุ่งส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของชาติ โดยรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม และช่วยกันปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นตามกาลสมัย วัฒนธรรมที่ทุกคนจักต้องปฏิบัติตามที่ได้กำหนดไว้โดยพระราชบัญญัติและโดยพระราชกฤษฎีกา วัฒนธรรมที่จะต้องปฏิบัตินั้น ได้แก่ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย จรรยา มารยาทในที่สาธารณะ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปฏิบัติตนและบ้านเรือน การประพฤติตนอันนำมาซึ่งเกียรติของชาติไทยและพระพุทธศาสนา ความสามัคคีและมารยาทเกี่ยวกับการดำเนินงานอาชีพ ความเจริญงอกงามแห่งจิตใจและศีลธรรมของประชาชน ความเจริญก้าวหน้าในทางวรรณกรรม และศิลปกรรม และความนิยมไทย²

¹พระยาสุเมธพิพิช, และ บรรจบ อิศกุลย์, วัฒนธรรม (คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2512), หน้า 84-88.

²"พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485," ..., หน้า 1746-47.

นอกจากกำหนดหน้าที่ของประชาชนชาวไทยดังกล่าวแล้ว ยังได้จัดตั้งสภาวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติที่มีอยู่ การค้นคว้าคิดแปลง และกำหนดวัฒนธรรมที่ควรรับไว้หรือปรับปรุงต่อไป การเผยแพร่วัฒนธรรมแห่งชาติให้เหมาะสมกับกาลสมัย การควบคุมและหาวิธีปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งชาติในจิตใจของประชาชนจนเป็นนิสัย การให้ความเห็น รับปรึกษาและปฏิบัติการตามความมุ่งหมายของรัฐบาลในกิจการอันเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งชาติ¹

สภาวัฒนธรรมแห่งชาติได้จัดแบ่งสายงานออกเป็น 4 คือ สำนักวัฒนธรรมทางจิตใจ สำนักวัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี สำนักวัฒนธรรมทางศิลปกรรม และสำนักวัฒนธรรมทางวรรณกรรม² และได้เพิ่มเติมสำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง เข้าไปอีกสายงานหนึ่งในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติฉบับที่สอง พุทธศักราช 2486³

เมื่อได้ตราพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติดังกล่าวแล้วนั้น ได้ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรมแห่งชาติพุทธศักราช 2485 ขึ้นเพื่อกำหนดหน้าที่ของประชาชนชาวไทยที่ควรปฏิบัติและที่ควรหลีกเลี่ยง กล่าวคือ บุคคลทุกคนจักต้องรักษาจรรยา มารยาทอันดีงามในที่สาธารณะ ไม่ก่อเสี่ยงอันตรายโดยใช่เหตุ หรือใช้วาจาเสียดสีหยามคาย ไม่ใช้กำลังเบียดเสียดข่มขู่ในที่สาธารณะ ไม่ก่อความรำคาญให้ผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล ไม่ก่อให้เกิดปฏิญูลไม่อาบนำตามถนนหลวง ไม่นั่งนอนยี่แยบนราวสะพานหรือทางเท้า จะต้องรักษาความสะอาดของบ้านเรือนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย จะต้องรักษาเกียรติของประเทศชาติ จะต้องเคารพตามระเบียบเครื่องแบบหรือประเพณี ได้แก่การเคารพธงชาติ เพลงชาติ คนไทยต้องไม่ขอสสิ่งใด ๆ จากคนต่างค้ำวในที่สาธารณะอันอาจทำให้ถูกดูหมิ่น คนไทยต้องมีสมรรถภาพและ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1747-48.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 1748.

³ "พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486," ราชกิจจานุเบกษา, 60 (มกราคม, 2486), 31.

มารยาทในการประกอบอาชีพ คนไทยจะต้องส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางวรรณกรรม และศิลปกรรม ประการสุดท้ายคนไทยต้องนิยมไทย¹

นอกจากพระราชกฤษฎีกากิ่งกล่าวแล้วทางรัฐบาลในสมัยนั้นได้ออกระเบียบและประกาศว่า ควยวัฒนธรรมแห่งชาติตามพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาเพิ่มเติมว่าควย เรื่องสมาคมหรือองค์การซึ่งขออนุญาตจัดตั้ง การกำหนดพิธีสมรสของคนไทย การปฏิบัติคนของสามัญวิริยาตามวัฒนธรรม ว่าควยพิธีศพ การแต่งกายและมารยาทเกี่ยวกับวิธีดำเนินงานอาชีพ ระเบียบการบริโภคอาหาร การโดยสารรถประจำทาง ระเบียบการเคารพของคนไทย ระเบียบการใช้บัตรชื่อ วัฒนธรรมในการดูกีฬา ระเบียบการแต่งกายหญิง² คำแนะนำในการลงเรือโดยสาร เข้าชมมหรสพ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ข้อเตือนใจสำหรับผู้เปิดเครื่องรับวิทยุ เป็นอาทิ³ ล้วนเป็นกฎ ระเบียบ คำแนะนำหรือข้อแนะนำที่ได้ประกาศให้ประชาชนชาวไทยได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมแห่งชาติเพื่อแสดงว่าชาติไทยเป็นอารยประเทศ

เมื่อทางรัฐบาลเห็นว่างานของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติมีมาก จึงได้จัดตั้งเป็นกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2495⁴ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็น 2 กอง คือ กองวัฒนธรรมวิทยา กับกองวัฒนธรรมสัมพันธ์ แต่ละกองได้แบ่งงานออกเป็นแผนกดังนี้

กองวัฒนธรรมวิทยา แบ่งออกเป็น 4 แผนก คือ

1. แผนกคติธรรม
2. แผนกเนติธรรม

¹"พระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485," ราชกิจจานุเบกษา, 59 (กันยายน, 2485), 1761-65.

²สุชีพ ปุญญาภาพ, เรื่องเดิม, หน้า 159-276.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 303-33.

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

3. แผนกวัตถุธรรม

4. แผนกสหธรรม

กองวัฒนธรรมสัมพันธ์ แบ่งออกเป็น 4 แผนก คือ

1. แผนกส่งเสริมทางจิตใจ
2. แผนกส่งเสริมทางศิลปกรรม
3. แผนกส่งเสริมทางวรรณกรรม
4. แผนกส่งเสริมทางระเบียบประเพณี¹

เพื่อให้ปฏิบัติไปตามหมวดทั้ง 4 ของวัฒนธรรม จึงได้ส่งเสริมวัฒนธรรมขึ้นทางจิตใจอันเกี่ยวข้องกับคติธรรม เนติธรรม วัตถุธรรม และสหธรรม การส่งเสริมทางศิลปกรรมให้เจริญถึงขนาดทั้งทางศิลปะและวัฒนธรรม การส่งเสริมทางวรรณกรรมให้สูงค่าในทางที่จะอำนวยประโยชน์ในค่านิยมแก่อนุชนและผู้ฟัง การมุ่งส่งเสริมระเบียบประเพณีของชาติให้มีความหมายในทางดีงามและเป็นประโยชน์ มิใช่เพียงแต่ยึดถือกันมาโดยไม่พิจารณาความหมายหรือประโยชน์²

ชนชาติไทยเป็นชาติที่เก่าแก่ มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ถึงแม้จะมีวัฒนธรรมจากสังคมอื่นเข้ามาผสมกลมกลืนก็ตามแต่ลักษณะที่เด่นชัดโดยเฉพาะของวัฒนธรรมนั้น ๆ ก็ยังคงอยู่ ชาติไทยจึงมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแปลกออกไปจากสังคมอื่น อานนท์ อากาภิรม ไต่แบ่งเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยไว้ 4 ประการ ประการแรกเกี่ยวกับการทำบุญและประกอบกรกุศล คนไทยเชื่อในกฎแห่งกรรมและสังสารวัฏจึงนิยมทำบุญเพื่อความสุขทางใจและสะสมกรรมดีเพื่อประโยชน์ในกาลข้างหน้า ประการที่สองเกี่ยวกับความเป็นไท ความเป็นชาติเอกราชหรือความเป็นไท เป็นรากฐานมั่นคงของวัฒนธรรมไทย คนไทยมีเสรีภาพกว้างขวางในการเลือกทางการดำเนินชีวิต อันเป็นวิถีชีวิตแบบไทย ๆ ประการที่สามได้แก่ความสนุกสนานอันเกี่ยวเนื่องกับความเป็นไท คือไม่ขึ้นแก่ใคร ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างเสรี คนไทย

¹ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 15-16.

จึงอยู่ด้วยความเบิกบานใจ ประกอบกับความสมบูรณ์ของประเทศทำให้คนไทยไม่ต้องเดือดร้อน ในการประกอบอาชีพ ประการสุดท้าย พิธีกรรม งานพิธี (Ceremonies) แสดงออกถึงความมีหน้ามีตา เช่น งานวันเกิด งานศพ เป็นต้น พิธีการ (Rites or Rituals) มักแสดงออกในทางของความขลัง ศักดิ์สิทธิ์¹

วัฒนธรรมเมื่อเกิดขึ้นมาจากเจริญก้าวหน้าย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลหรือสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงเกิดจากชาวเมืองก่อนแล้วขยายไปสู่ชนบท ดินในที่ที่มีจำนวนคนเพิ่มขึ้น ความจำเป็นเกี่ยวกับการครองชีพเปลี่ยนรูปไป ในการพัฒนาบ้านเมือง อิทธิพลของชาวเมืองแผ่ไปถึงชาวชนบททำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ชาวเมืองได้พบกับบุคคลหลายชาติหลายภาษาได้พบแต่สิ่งแปลกใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ส่วนชาวชนบทมีความเจริญก้าวหน้าช้ากว่า ชาวชนบทที่มีการติดต่อกับชาวเมืองยอมเจริญก้าวชาวชนบทที่ห่างไกลออกไป ค่ายเหตุนี้วัฒนธรรมเดิมที่ประพฤตีสืบต่อกันมาก็ยังคงรักษาอยู่เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าไม่รุคหน้าเหมือนชาวเมือง การเปลี่ยนแปลงเป็นความเจริญก้าวหน้าต้องเป็นไปตามลำดับ มิใช่ข้ามลำดับแห่งความเจริญ ถ้าความเจริญรุคหน้าแต่เพียงทางวัตถุซึ่งมิได้มีส่วนสัมพันธ์กับจิตใจจะกลายเป็นวัฒนธรรมล่าหลัง (Cultural Lag) เช่นการเร่งให้เด็กมีสภาพเป็นผู้ใหญ่ขึ้นทันทีทันใด แต่จิตใจยังเป็นเด็กอยู่อย่างเดิม ก็จะกลายเป็นผู้ใหญ่แต่ตัว ส่วนจิตใจยังเป็นเด็กไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป ความเจริญก้าวหน้าก็จะหยุดชงักแค่นั้น²

2.2 ชนบธรรมเนียมประเพณีไทย

ชนบธรรมเนียมประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งได้ประพฤตปฏิบัติสืบต่อกันมา และเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม ชนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านี้มีลักษณะของการปฏิบัติที่แตกต่าง

¹ อานนท์ อากาภิรม, เรื่องเดิม, หน้า 67-9.

² เสรีโยโกเศศ [พระยาอนุমানราชชน], ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน (พระนคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2510), หน้า 73-4.

กันออกไป บางอย่างห้ามประพฤติ ใครฝ่าฝืนถือว่าผิดร้ายแรง จะถูกลงโทษจากสังคม แต่ บางอย่างใครจะประพฤติก็ได้ ใครไม่ประพฤติก็ถือว่าไม่ผิด ขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างเสื่อมไปหรือเลิกราไป เมื่อมวลชนเห็นว่าไม่มีประโยชน์ ประเพณีบางอย่างรับเอามาจากกลุ่มอื่นแล้วนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับกลุ่มของตน

คำจำกัดความ

ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือประเพณี ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายท่าน พระยาอนุমানราชชนได้ให้ความหมายของคำว่าประเพณีไว้ว่า

"ประเพณี คือ ความประพฤติที่ชนหมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่งถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกันและสืบต่อมานาน ถ้าใครในหมู่ประพฤติออกนอกแบบก็ผิดประเพณี หรือผิดจารีตประเพณี"¹

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงให้คำจำกัดความว่า

"ประเพณี ก็คือคนทั้งหลายทำตาม ๆ กันมา คนแรกไม่เคยทำอย่างไร คนต่อมาก็ทำอย่างนั้น"²

เอ็ดเวิร์ด ซาไพร์ (Edward Sapir) ได้ให้ความหมายไว้ว่า

"ประเพณี คือ แบบมาตรฐานของพฤติกรรมที่สมาชิกของสังคมหนึ่งถูกบังคับให้ปฏิบัติสืบต่อกันมา"³

ศูนย์วิทยพัทยากร

¹พระยาอนุমানราชชน, วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย (พระนคร: คลังวิทยา, 2514), หน้า 37.

²สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, ชุมนุมพระนิพนธ์เบ็ดเตล็ด (พระนคร: องค์การคำของครูสภา, 2504), หน้า 141.

³Edward Sapir, "Custom," Encyclopaedia of the Social Sciences, IV (1931), 629.

เฮนรี แพร์ท แฟร์ชาลด์ (Henry Pratt Fairchild) กล่าวไว้ในพจนานุกรมสังคมวิทยาว่า

"ประเพณี คือ แบบแผนของพฤติกรรม ที่สังคมกำหนดออกมาในรูปของประเพณีสืบต่อกันมา และสังคมห้ามฝ่าฝืนในชนบทธรรมเนียมประเพณีนั้น"¹

ยอร์ช เอ. ลันด์เบิร์ก (George A. Lundberg) กล่าวว่า

"ประเพณี คือ วิธีประชาชนที่ฝังแน่นอยู่เป็นเวลานานจนบรรลุดังชีวิตแห่งการจำได้ และถ่ายทอดสืบต่อกันมา"²

ในคำที่เกี่ยวกับประเพณีไทย พระยาอนุমানราชชนได้ให้ความหมายไว้ว่า

"ประเพณีไทย ก็หมายความว่าถึงนิสัยสังคมของชาวไทยซึ่งได้รับมรดกตกทอดกันมาแต่เก่าก่อน เรียกว่า ประเพณีเดิม หรือประเพณีปรัมปรา คือเป็นประเพณีที่สืบ ๆ ต่อกันมาตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Tradition"³

จากความหมายและคำจำกัดความสรุปได้ว่า ธรรมเนียมนิยมประเพณีหรือประเพณี

ก็คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่กลุ่มคนในสังคมหนึ่งได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาแบบแผนดังกล่าวกลุ่มคนในสังคมถือว่าเป็นสิ่งที่นำความพอใจและความเป็นระเบียบมาสู่สังคมของตน จึงได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นประเพณีสืบต่อ (Tradition)

ชนิดของประเพณี

การแบ่งชนิดของประเพณีแล้วแต่ว่าจะแบ่งตามจุดประสงค์หรือแบ่งตามชนิดของประเพณี พระยาอนุমানราชชนได้แบ่งประเพณีตามจุดประสงค์ไว้ 3 ประการ คือ

¹Henry Pratt Fairchild, Dictionary of Sociology (New York: Philosophical Library, 1944), p. 84.

²George A. Lundberg, Foundations of Sociology (New York: Macmillan, c 1939), pp. 181-2.

³เสฐียรโกเศศ [พระยาอนุমানราชชน], การศึกษาเรื่องประเพณีไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2505), หน้า 1.

1. ประเพณีที่สังคมถือว่า ถ้าใครในสังคมฝ่าฝืนหรือละเมิดไม่กระทำตาม ก็เป็นผิดและเป็นชั่ว เรียกว่าจารีตประเพณี จารีตประเพณีเป็นข้อบังคับทางจรรยาหรือศีลธรรมของสังคม จารีตประเพณีใดตามีสภาพเป็นคำสั่งของรัฐ โดยมีระเบียบแบบแผน และมีข้อบังคับให้กระทำหรือไม่ให้กระทำ และบางทีก็มีลงโทษควาย จารีตประเพณีนั้นก็หมดสภาพเป็นข้อบังคับทางจรรยาและศีลธรรมของสังคม กลายเป็นกฎหมายขึ้น

2. ประเพณีที่สังคมได้ตั้งหรือวางเป็นระเบียบแบบแผนขึ้นไว้จะโดยตรงหรือโดยอ้อมแล้วแต่กรณี เรียกว่าชนบทประเพณีหรือสถาบัน¹

สถาบันเป็นองค์การของแบบแผนแห่งความคิดและพฤติกรรมอันแสดงถึงกิจกรรมและผลิตภัณท์ในสังคม อาจเป็นความประพฤติของกลุ่มชนในสังคม ซึ่งประกอบด้วยชนชั้นกรรมเนียม ประเพณี วิถีประชา จารีตประเพณี เป็นลักษณะที่รวมเป็นหน่วย วัฒนธรรมเบื้องต้นบางอย่างรวมกันเป็นสถาบัน แต่บางอย่างมิได้เป็นเช่นนั้น สถาบันได้รับก่อตั้งขึ้นมาเพื่อรวมส่วนประกอบเบื้องต้นให้เป็นหน่วยเป็นระบบวัฒนธรรมในสังคม² สถาบันบางอย่างมีระเบียบเรียบร้อย มีรากฐานมั่นคง เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันเศรษฐกิจ แต่สถาบันบางระบบยังไม่มั่นคง เช่น การปกครอง การศาสนา สถาบันคอย ๆ เจริญและปลุกฝังลงในอุปนิสัยใจคอของมวลมนุษย์ที่ละน้อยจนบางครั้งรู้สึกว่ายากที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลง³ สถาบันมีไขกลุ่มคน แต่เป็นวิถีทางการปฏิบัติที่จัดขึ้นเป็นแบบแผนที่ยอมรับกันทั่วไปและเป็นทางการ กิจกรรมบางอย่างเป็นสถาบัน แต่บางอย่างไม่เป็นสถาบัน เช่น กีฬามวยที่โรงพลศึกษาไม่เป็นสถาบัน แต่ที่

¹ เสฐียรโกเศศ - นาคะประทีป [พระยาอนุমানราชชน - พระสารประเสริฐ], ลัทธิกรรมเนียมและประเพณีไทย (พระนคร: บรรณาการ, 2508), หน้า 58.

² John Lewis Gillin, and John Philip Gillin, An Introduction to Society (New York: Macmillan, 1944), p. 319.

³ เกษม อุทยานิน, สังคมวิทยา..., หน้า 16.

สนามมวยเป็นสถาบัน พี่สอนน้องให้อ่านหนังสือ มารคาสอนบุตรให้สวมรองเท้า อยู่ในตำแหน่งผู้สอนแต่มีไค้อยู่ในตำแหน่งครูอาจารย์ การปฏิบัติตามตำแหน่งหรือบทบาทนี้ เป็นสถาบัน ในสังคมมนุษย์มีการกระทำบางอย่างที่ซ้ำซากจนเกิดเป็นแบบฉบับของการกระทำ นั้น ๆ และเป็นที่ยอมรับกันจนกลายเป็นสถาบันขึ้น เช่น สถาบันทางการศึกษา เป็นต้น ส่วน คุณธรรมหรือกิจกรรมบางอย่างที่เป็นมูลฐานและสำคัญต่อมนุษย์ในค่านิยมอันหนึ่งเป็นประจำ มีใช้ชั่วคราว เช่น ครอบครัว ศาสนา รัฐบาล เหล่านี้เป็นสถาบัน สถาบันจึงเป็นระบบของ สังคมอย่างหนึ่ง ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ประกอบเป็นสถาบันนั้น ๆ และบุคคล ในสังคมนั้นยอมรับโดยไม่พิจารณาเหตุผลว่าทำไมจึงต้องปฏิบัติ¹

ชนิดของประเพณีประการสุดท้าย พระยาอนุমানราชชน กล่าวว่

ประเพณีที่สังคมถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญไม่ถือว่าเป็นผิดศีลธรรม เป็นแต่นิยมกันว่าการประพฤติ หากใครมีใครใคร่รับแต่งตั้งให้วางระเบียบขึ้นไว้มิใช่ เป็นแต่เห็นก็ก็นิยมประพฤติตาม ๆ กัน หรือใคร่ยอมรับสั่งสอนกันมาอย่างสมมติคุณดี และมักประพฤติกันในวงหรือชั้นแห่งสังคม เรียกว่า ธรรมเนียม ประเพณี หรือวิถีประชาชน (Folkways)²

การแบ่งประเพณีดังกล่าวสรุปได้ว่ แบ่งเป็นจารีตประเพณี (Mores) ขนบประเพณี หรือสถาบัน (Institutions) และธรรมเนียมประเพณีหรือวิถีประชาชน (Folkways)

ประเพณีโดยทั่วไปยังแบ่งได้เป็น ประเพณีส่วนบุคคล ประเพณีส่วนชุมชน และ ประเพณีส่วนรัฐบาล³ สำหรับประเพณีไทยโดยทั่วไปแบ่งได้เป็น 2 ประการคือ ประเพณี

¹ประสาธ หลักศิลา, สังคมวิทยา..., หน้า 165-70.

²เสฐียรโกเศศ - นาคะประทีป [พระยาอนุমানราชชน - พระสารประเสริฐ], ลัทธิธรรมเนียมและประเพณีไทย..., หน้า 58.

³สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ, เรื่องเดิม, หน้า 141.

เกี่ยวกับส่วนบุคคล และประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวม¹

ประเพณีส่วนบุคคล หมายถึงประเพณีที่เกี่ยวข้องเฉพาะบุคคลภายในครอบครัว ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการสร้างบ้านปลูกเรือน ประเพณีการบวช ประเพณีการทำขวัญ ประเพณีการทำบุญอายุ ประเพณีเกี่ยวกับคนตาย² ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีการทำบุญบ้าน และประเพณีการจัดตั้งศาลพระภูมิ เป็นต้น

ประเพณีส่วนประชุมชน ได้แก่ ประเพณีของส่วนรวมในคณะบุคคลหรือกลุ่มคนใดจัดขึ้น เกี่ยวแก่การทำบุญและการสนุกสนานรื่นเริงของกลุ่มชนนั้นและได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา ประเพณีส่วนประชุมชนใดแก่ ประเพณีตรุษสารทและสงกรานต์ ประเพณีขึ้นปีใหม่ ประเพณีวางศิลาฤกษ์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีทางศาสนา เช่น ประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝน ประเพณีถวายอาหารสงฆ์ ประเพณีถวายข้าวสาร ประเพณีการสร้างวัด ประเพณีหัดเขียนพระรชา ประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษา ประเพณีทำบุญวันออกพรรษา ประเพณีเทศน์มหาชาติ ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีวันมาฆบูชา ประเพณีวันวิสาขบูชา ประเพณีวันอาสาฬหบูชา ประเพณีถวายสลากภัต และประเพณีทอดผ้าป่า เป็นต้น

ประเพณีส่วนรัฐบาล³ เป็นประเพณีที่ทางราชการได้จัดขึ้นอันเกี่ยวเนื่องด้วยพระราชพิธี รัฐพิธีต่าง ๆ ได้แก่ พิธีวางศิลาฤกษ์ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีการถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีพืชมงคลและจรดพระนังคัล พระราชพิธีพืชมงคล พระราชพิธีตรียัมพวาย พระราชพิธีโลซังชา เป็นต้น

ความเป็นมาของประเพณี

ประเพณีเกิดขึ้นด้วยบุคคลใดบุคคลหนึ่งก่อน เมื่อได้ประพฤติปฏิบัติจนเป็นนิสัยเคยชินแล้วและเห็นว่าหรือมีความรู้ดีกว่าสิ่งทีกระทำนั้นจึงงาม อาจชักชวนให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มชน

¹พระยาอนุาานราชชน, เรื่องเดิม, หน้า 49.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

³สมเด็จพระยาจักร์ราชานุภาพ, เรื่องเดียวกัน.

ปฏิบัติตาม หรือกลุ่มชนเห็นดีเห็นงามด้วยแล้วปฏิบัติตามสืบต่อกันมา หากกลุ่มชนกระทำเพราะ ถูกบังคับก็จะกระทำอย่างฝืนใจ เมื่อหมดสมัยแล้วอาจหันกลับไปประพฤติแบบเดิมของตน การกระทำของบุคคลเมื่อเคยชินจนเป็นนิสัย (Habit) ของบุคคลนั้นโดยเฉพาะที่ไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น แต่ถ้านิสัยที่เคยชินนี้ไปเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม จะเป็นการประพฤติ (Conduct) ตัวอย่าง การกระแอมขอย ๆ จนเป็นนิสัย แต่ถากการกระแอมนั้น เรียกร้องให้บุคคลอื่นหันมามองจะเป็นความประพฤติ นิสัยและความประพฤติได้ปฏิบัติสืบต่อกันมานานก็จะเกิดเป็นประเพณีขึ้น ประเพณีหรือจารีตประเพณีครั้งแรกตั้งขึ้นอาจเห็นว่าดีแล้ว จึงได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาในสวนรวม เป็นแม่พิมพ์ที่จะหล่อให้เป็นรูปแบบเดียวกันของกลุ่มชนนั้น หากความประพฤติปฏิบัติกันมานานจนมีแบบแผนเฉพาะขึ้น ประเพณีนั้นจะเป็นสถาบัน (Institution)¹ เช่นการแต่งงาน การปกครอง เป็นต้น ความประพฤติที่เกี่ยวข้องกับความ รู้สึกทางศีลธรรมที่ถือว่าผิดประเพณีจรรยาหรือศีลธรรม (Moral) แต่ถากความประพฤตินั้นไม่มีความสำคัญว่าจำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติ แต่กัถือว่าแบบไหนถูก แบบไหนผิด ตัวอย่าง การยกมือไหว้เมื่อพบปะกันเป็นประเพณีนิยม (Convention) หากเป็นสิ่งนิยมกันเพียงสมัยหนึ่ง เมื่อหมดความนิยมก็เลิกกันไป เรียกว่า สมัยนิยม (Fashion)²

แบบแผนของพฤติกรรมที่สืบต่อกันมาจากประเพณีเดิมได้ฝังแน่นอยู่ในกลุ่มชนนั้น แต่การกระทำของบุคคลเป็นไปตามยถากรรม คำว่า ประเพณี ไม่เหมือนกับคำว่า วัฒนธรรม หรืออารยธรรม ซึ่งมีความหมายชัดเจนในการนำไปอธิบายถึงสภาพทางภูมิศาสตร์กับสังคมชั้นสูงที่สูญสิ้นไปแล้วหรือกับสังคมแรกเริ่ม เมื่อนำไปใช้กับกลุ่มชนใดก็มีความหมายเฉพาะกับกลุ่มชนนั้น คำว่า ประเพณี ใช้กับความหมายที่เกิดการเปลี่ยนแปลงของประเพณีนิยม ประเพณีสืบต่อ และจารีตประเพณี แตกต่างกันที่ความหมาย ประเพณีนิยมย้าถึงความจำเป็นภายใน

¹ เสฐียรโกเศศ [พระยาอนุมาทรราชชน] , การศึกษาเรื่องประเพณีไทย...,
หน้า 19.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

ของแบบพฤติกรรม ประเพณีสืบต่อย่างประวัติกุณิหลังของประเพณี จารีตประเพณีใช้กับ
 ความหมายในทางความรู้สึกรุนแรงในสิ่งที่เกี่ยวกับความถูกต้องหรือความผิดของพฤติกรรม¹
 ขนบธรรมเนียมประเพณีใดคงที่ถาวร ความเชื่อเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอย่าง
 รวดเร็วของประเพณีได้ขยายออกไปทั้งทางดีและไม่ดีตามที่ใครสร้างขึ้นมาในสังคม ผลจาก
 การไม่กลมกลืนกันจากการเติบโตของค่านิยมใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางประเพณี
 ซึ่งสังคมเก่ายังมีค่านิยมอยู่มากกว่าสังคมสมัยใหม่ แต่ด้วยความจำเป็นทางค่านิยมใจกลุ่มสังคม
 เก่าจึงจำต้องปฏิบัติตามสังคมสมัยใหม่ สังคมแบบเก่ามิได้บันทึกเกี่ยวกับประเพณีสืบต่อไว้
 บุคคลที่ไม่ได้รับอิทธิพลมาจากบุคคลอื่นในค่านิยมประเพณีจึงมีพลังในการรักษาไว้ แล้วถ่ายทอด
 ออกมาในรูปของประเพณีสืบต่อกับการกระทำหรือการบอกเล่า ประเพณีของชนดั้งเดิมมัก
 เกิดจากสิ่งลึกลับที่เชื่อมโยงระหว่างไสยศาสตร์กับศาสนา² สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์เรียนรู้จาก
 คนในสังคมนั้นรวมและได้สะสมเพิ่มพูนและรักษาสิ่งนี้ไว้สืบต่อกันมาโดยไม่ขาดตอน เป็นความ
 คิด ความรู้สึก ความประพฤติ และการแสดงกิริยาอาการ เหล่านี้ถือเป็นมรดกทางสังคม
 การถ่ายทอดกันมาเป็นประเพณีฝังลึกในจิตใจของคนส่วนรวม การกระทำที่เป็นระเบียบ
 แบบแผนของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย แสดงว่ามนุษย์ตกเป็นทาสของประเพณีตามบรรพบุรุษที่
 เคยปฏิบัติกันมา ในชีวิตของมนุษย์ไม่เคยมีอิสระ ไม่เคยมีการเริ่มต้นของตนเอง ไม่เคย
 เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีความก้าวหน้าไปในขั้นที่สูงกว่าและดีกว่า ไม่มีความพยายามที่จะ
 ทำให้ฐานะ ความคิด คีธรรมหรือปัญญาดีขึ้น มนุษย์ทุกรูปทุกนามกระทำไปในทางเดียวกัน³
 บางคนคิดไปว่าสิ่งที่ตนได้กระทำติดต่อกันมานานจนเป็นประเพณีเป็นสิ่งถูกต้อง ไม่ควรเปลี่ยน-

¹Sapir, "Custom," . . . , p. 658.

²Ibid., pp. 659-61.

³William Graham Sumner, Folkways, a study of the Sociological Importance of Usages, Manners, Customs, Mores, and Morals (New York: Blaisdell Publishing, c 1906), p. 4.

แปลงแก้ไขหรือล้มเลิกไป แต่ตามความเป็นจริงมิได้เป็นเช่นนั้น สิ่งเหล่านี้จะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยหรือคงอยู่หรือเสื่อมสูญไป

ข๑ห๑ม

ข๑ห๑ม (Taboo, Tabu) เป็นบทลงโทษโดย๑ต๑ไม๑คือ๑ย๑ง๑เค๑ค๑ชา๑คร๑น๑ร๑ง๑ต๑ก๑การ๑ละ๑เม๑ิต๑ โดย๑ม๑น๑ษ๑ค๑ว๑ย๑ก๑น๑ไม๑ต๑อง๑เก๑ย๑ว๑ข๑ง¹ เป็น๑การ๑ค๑ว๑ค๑ม๑ส๑ง๑ค๑ม๑โดย๑ใ๑ช๑ความ๑เช๑ื่อ๑ (Social Control by Belief) ว๑การ๑ก๑ร๑ท๑า๑บ๑าง๑อย๑าง๑อาจ๑ท๑า๑ใ๑ห๑ง๑ส๑ก๑ค๑ล๑ิ๑ท๑ี๑ด๑ง๑โ๑ษ๑ไ๑² ค๑ว๑า๑ข๑ห๑ม๑ ๑า๑ษา๑อ๑ก๑ฤ๑ษ๑ใ๑ว๑า๑ taboo หรือ tabu ซึ่ง๑ใ๑ค๑มา๑จ๑าก๑a๑ษา๑ป๑อ๑ลิ๑เน๑เ๑ีย๑น๑ว๑a๑ tapu หรือ๑a๑ษา๑ฮ๑าว๑าย๑ใ๑ kapu ค๑น๑ใ๑ก๑ป๑ค๑น๑ถูก๑ใ๑ค๑น๑า๑ไป๑แ๑ย๑แ๑ร๑ใ๑น๑ป๑ระ๑เท๑ศ๑อ๑ก๑ฤ๑ษ๑เม๑ื่อ๑ พ.ศ. 2320 โดย๑ท๑ัว๑ไป๑มี๑ความ๑ห๑มา๑ย๑ว๑า๑ เป็น๑ส๑ิง๑ต๑อง๑ห๑าม³ ข๑ห๑ม๑จ๑ริง๑ ๆ ที่๑จะ๑ท๑า๑ใ๑ห๑ง๑เกิด๑โ๑ษ๑โดย๑๑ต๑ไม๑ติ๑ค๑ง๑ถ๑าว๑น๑เ๑มี๑ 2 ข๑น๑ คือ๑ ข๑ห๑ม๑ที่๑เก๑ย๑ว๑ก๑บ๑บท๑ลง๑โ๑ษ๑ค๑ง๑เค๑ิม๑ของ๑พระ๑เจ๑า๑ ท๑ัว๑หน้า๑เ๑า๑หรือ๑พ๑ว๑ก๑พระ๑ อ๑ี๑ก๑ป๑ระ๑การ๑หน๑ึ่ง๑คือ๑ ข๑ห๑ม๑ที่๑เก๑ย๑ว๑ก๑บ๑ส๑ิง๑ข๑ว๑ชา๑เล๑ว๑ท๑ร๑าม๑ที่๑จะ๑เก๑ิด๑ข๑ึ๑น⁴

ข๑ห๑ม๑ เป็น๑จ๑าร๑ี๑ต๑ป๑ระ๑เพ๑ด๑ที่๑ห๑าม๑ก๑ร๑ท๑า๑ การ๑ห๑าม๑ป๑ระ๑ท๑ด๑คือ๑ย๑าง๑น๑น๑อย๑าง๑น๑ี๑เป็น๑อา๑ท๑ิ๑ ข๑ห๑ม๑ป๑ระ๑ก๑อบ๑ค๑ว๑ย๑พื้นฐาน๑ทาง๑ป๑ริ๑ช๑ณ๑า๑ม๑าก๑กว๑า๑ค๑า๑ส๑ง๑ช๑ร๑ร๑ม๑ค๑า๑ เพราะ๑แ๑ล๑ค๑ง๑น๑ัย๑แ๑ง๑ส๑ติ๑ส๑ม๑ป๑ช๑น๑ญ๑ะ๑ใ๑น๑การ๑ก๑ร๑ท๑า๑ ค๑ว๑อย๑าง๑ การ๑ก๑ร๑ท๑า๑ที่๑ท๑า๑ใ๑ห๑ง๑ส๑ก๑ค๑ล๑ิ๑ท๑ี๑ไม๑พอ๑ใจ๑ ข๑ห๑ม๑ที่๑เก๑ย๑ว๑ก๑บ๑ความ๑ก๑ล๑ว๑ทาง๑ส๑ย๑ศ๑าส๑ต๑ร๑เพื่อ๑ป๑อง๑ก๑น๑การ๑ก๑ร๑ท๑า๑ที่๑เช๑ื่อ๑ว๑า๑อาจ๑น๑า๑ส๑ิง๑ที่๑เป็น๑อน๑ต๑ร๑าย๑มา๑สู่๑ส๑ว๑น๑รวม⁵

¹Margaret Mead, "Tabu," Encyclopaedia of the Social Sciences, XIV (1931), 502.

²John T. Zadrozny, Dictionary of Social Science (Washington D.C.: Public Affairs Press, 1945), p. 340.

³Oxford English Dictionary. XI (Oxford: Clarendon Press, 1933), p. 12.

⁴Mead, op. cit., pp. 502-4.

⁵Davie, op. cit., p. 295.

ในหมู่มนุษย์แรกเริ่ม ข้อห้ามเป็นวิถีทางที่จะให้ชนรุ่นหลังถือเป็นกฎเกณฑ์เกี่ยวกับความประพฤติ บางถิ่นทำให้เกิดความเชื่อที่ผิด ๆ สืบต่อกันมาจนเป็นผลต่อความประพฤติของชนรุ่นหลัง เช่น การห้ามรับประทานเนื้อสัตว์ที่ขมูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การห้ามผู้หญิงเข้าไปยังที่อยู่ของผู้ชาย การห้ามลูกเขยมองหน้าเมียชาย เป็นต้น¹ ชนเผ่าปีกมี (Pygmy) ในทวีปแอฟริกา ได้มีข้อห้ามเกี่ยวกับการรับประทานเนื้อสัตว์บางประเภทเป็นอาหาร โดยเฉพาะสัตว์ที่ถือกันว่าเป็นบรรพบุรุษหรือเกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษของเผ่าตน พวกเสือดาว สิงโต ชิมแปนซี สิงบางชนิด กวางบางชนิด เหล่านี้ห้ามรับประทาน ส่วนพืชผักก็มีไคห้าม แต่ผลไม้ไคที่สัตว์ดังกล่าวชอบกินก็หามนำมารับประทาน² ข้อห้ามรับประทานเนื้อสัตว์ในสังคมไทยที่เห็นได้ชัด เช่น การห้ามรับประทานเนื้อสุนัข แมว เป็นต้น หรือสัตว์บางชนิดให้ใช้เฉพาะเป็นส่วนประกอบในยารักษาโรคตามแผนโบราณ เช่น แร้ง กา ตู๊ก แก่ คางคก

การให้ข้อห้าม เป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานในการควบคุมสังคมก็เพื่อให้ชีวิตมนุษย์ปลอดภัย ดังนั้นสิ่งที่ควรละเว้นก็คือ ข้อห้าม หากบุคคลใดไม่เคารพเมิดข้อห้าม พระเจ้าก็จะพอใจและเก็บคุณงามความดีของบุคคลนั้นไว้ ข้อห้ามดังกล่าวอาจเป็นข้อห้ามเรื่องการสมรส การห้ามรับประทานเนื้อสัตว์บางประเภท การห้ามทำงานในบางวัน การห้ามติดต่อกับบุคคลแปลกหน้า เหล่านี้เป็นสิ่งที่ "ห้าม" หรือ "อย่ากระทำ" ในสังคมแรกเริ่ม³

ในทางศาสนา ข้อห้ามเป็นเครื่องค้ำจุนให้ศาสนาคงอยู่ การประพฤติบางอย่างจึงถูกห้าม ต่อมากลายเป็นข้อห้าม เช่น โลกีย์สมบัติของพระเจ้าห้ามจับต้อง และควยข้อห้าม

¹John Levis Gillin, and Others, Social Problems (New York: Appleton-Century-Crofts, 1952), p. 324.

²Carleton S. Coon, A Reader in General Anthropology (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1963), pp. 337-8.

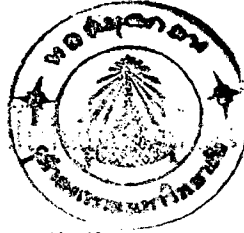
³Harry Elmer Barnes, Social Institutions, In An Era of World Upheaval (New York: Prentice-Hall, 1946), p. 677.

นี้เองหัวหน้าเผ่าหรือผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่ถือว่าใกล้ชิดกับพระเจ้าจึงเป็นผู้วิโลก
แทน ศาสนาจึงเป็นเครื่องมือเบื้องต้นในการควบคุม ข้อห้ามจะออกมาในรูปของความกลัว
พระเจ้าจะลงโทษผู้กระทำผิด ข้อห้ามจึงปรากฏในลักษณะของความกลัวและความผิดด้วย
การลงโทษ¹

ข้อห้ามเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์อันเป็นวิธีการควบคุมสังคมทางหนึ่ง ประการแรก ข้อ
ห้ามในค่านิยมสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิง เป็นการยากที่จะแยกชายออกจากหญิงในสังคม
ชายหญิงจะทำการสมรสให้ถูกต้องตามกฎหมายนั้นไม่มีปัญหาแต่ประการใด ยกเว้นการสมรส
กับญาติพี่น้องใกล้ชิด การห้ามสมรสกับชนต่างเผ่าพันธุ์ กับการห้ามภริยาคิดต่อสัมพันธ์กับชาย
อื่น ประการที่สอง ข้อห้ามเกี่ยวกับสัมพันธ์ทางเพศ การจับมือถือแขนระหว่างพี่ชายน้องสาว
วัฒนธรรมส่วนใหญ่ไม่ถือสา แต่ห้ามสัมพันธ์ทางเพศ ในสังคมไทยภาคกลางสามัญชนจับมือถือ
แขนกันไต่บางโอกาส เช่น เทศกาลสงกรานต์ แต่ทางภาคเหนืออาจจะกระทำมิได้ หาก
กระทำไปถือว่ามีผิดหรือผิดจารีต ดังนั้นการห้ามในการติดต่อกันระหว่างเพศได้เพิ่งเล็งในเชิง
สุสาวมากกว่าการสัมพันธ์กันธรรมดา วัฒนธรรมของชนบางกลุ่มห้ามมีสัมพันธ์ทางเพศหลังจาก
คลอดบุตรแล้วไม่ต่ำกว่าหนึ่งปี ทั้งนี้เพราะอาจทำให้เด็กติดเชื้โรคหรือได้รับโรคร้าย
ประการที่สาม สังคมได้กำหนดอายุหนุ่มสาวที่จะแต่งงานกันหรือหมั้นกัน บางสังคมมีข้อห้าม
หญิงหม้ายแต่งงานใหม่ ประการที่สี่ การห้ามตั้งครรภ์ สำหรับผู้มีอายุมาก คนโสด หรือผู้ไม่
ของแหวะกับเพศตรงข้าม ปัจจุบันมีการคุมกำเนิดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ ประการที่ห้า
ข้อห้ามในการทำแท้ง เป็นการหลีกเลี่ยงที่จะมีบุตร เช่น บุคคลที่มีบุตรมากไม่ต้องการมีเพิ่มอีก
การที่คนโสดต้องการความปลอดภัยโดยไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ประการสุดท้าย
ทารกฆาตกรรม เป็นการฆ่าทารกเพราะสิ่งแวดล้อมบังคับ เช่น การมีบุตรผาแผด การ
ไม่ต้องการมีบุตรหญิง การหนีการแต่งงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องการควบคุมจำนวนคน

¹Emory S. Bogardus, Sociology (4th ed.; New York: Mac-
millan, 1954), pp. 291-2.

ในครอบครัว หรือบุตรพิการ¹

ในสังคมมนุษย์ที่รู้จักกันมา มีข้อห้ามทางเพศระหว่างบิดามารดากับบุตร ในระหว่างเครือญาติ แต่ในบางสังคมอนุญาตให้สมรสระหว่างญาติใกล้ชิดได้ เช่น ลูกพี่ลูกน้อง เป็นต้น บางสังคมบังคับให้สมรสเฉพาะวงศ์ญาติเท่านั้น ข้อห้ามทางเพศมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกทางอารมณ์ของมนุษย์ในสังคมอย่างรุนแรง การประพฤตินอกทางเพศโดยปกติแล้วถือว่าเป็นโทษอย่างแรง แต่มนุษย์ก็ยังละเมิดข้อห้ามอยู่²

การควบคุมสังคม มีข้อห้ามต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วมีวิธีควบคุมทางอ้อม คือ การเชื่อถือ โชคกลาง การควบคุมทางสังคมที่นำไปสู่ความเชื่อว่าการทำผิดแล้วต้องถูกลงโทษ การลงโทษ ดังกล่าว ประการแรก ความเชื่อเบื้องต้นที่เกี่ยวกับการควบคุมความประพฤติ บางสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติทั้งทางดีและทางร้ายซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อของบุคคลจากพฤติกรรมที่ได้ปฏิบัติในสังคม การทำโทษอีกประการหนึ่งคือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ติดตามการกระทำของมนุษย์ บุคคลใดประพฤติกิเลสได้รางวัลตอบแทน บุคคลใดไม่กระทำตามจะถูกลงโทษ ประการที่สอง การลงโทษตามลัทธิศาสนาอันเนื่องเกี่ยวกับวิญญาณของมนุษย์ที่จะกลับมาเกิดอีก หากชาติปางก่อนประพฤติกิเลสจะกลับมาเกิดเป็นสัตว์หรือชนวรรณะต่ำ แต่ถ้าประพฤติกุศลสิ่งที่ตั้งใจจะมาเกิดในตระกูลพรหมณ์ กษัตริย์ หรือวรรณะสูง ประการที่สาม เมื่อตายไปจะขึ้นสวรรค์หรือตกนรก ตามที่ได้อ่านจากคัมภีร์ทางศาสนาซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ประการที่สี่ เป็นการลงโทษด้วยการทรมานตนเองจากพวกพระ ผลของการลงโทษไม่ต้องรอชาติหน้า แต่ได้กระทำไปในเวลานั้นด้วยการขับออกจากกลุ่มชน เป็นต้น ประการสุดท้าย บุคคลที่ใกล้ชิดกับญาติที่ตายหรือเพื่อน วิญญาณที่เป็นห่วงอยู่จะสอดส่องถึงบุคคลนั้น เช่น มารดาเป็นห่วงบุตร ภริยา

¹Kingsley Davis, Human Society (New York: Macmillan, 1967), pp. 557-61.

²บุญสนอง บุญโยทยาน, มนุษย์กับสังคม (คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515), หน้า 61.

เป็นห่วงสามี่ เป็นต้น เมื่อความรักของผู้ชายสัมพันธ์กับความเชื่อว่า ผู้ชายยังคงอยู่และมี
ความกังวลถึงประกอบกันเป็นพลังแห่งการควบคุม¹

สรุปแล้ว ข้อห้ามจึงมีปรากฏทั้งเป็นลายลักษณ์อักษร และที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร
จารีตประเพณี

จารีตประเพณี (Mores) เป็นแบบแผนพฤติกรรมของกลุ่มชนที่กระทำตามกันมา
ในกรอบที่ถูกบังคับ² เป็นวิถีทางของการกระทำสิ่งต่าง ๆ ในสังคมหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการ
และความปรารถนาของมนุษย์ รวมทั้ง ความเชื่อ ความคิด หลักเกณฑ์การปฏิบัติ และมาตรฐาน
แห่งการกินคืออยู่ที่ตามวิถีทางเหล่านั้นด้วย การสัมพันธ์สืบต่อกันมา³ จารีตประเพณีก็คือ
จริยธรรมที่มีได้จัดรูปแบบไว้ แต่มองเห็นได้จากการกระทำ⁴ ซึ่งสังคมใ้กว้างเป็นกฎไว้ว่า
สมาชิกทุกคนในสังคมจะต้องปฏิบัติตาม ถ้าใครฝ่าฝืนจะถูกลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น
การไม่คบหาสมาคมด้วย หรือด้วยการประนาม เป็นต้น การละเมิดจารีตประเพณีหรือกฎ
ศีลธรรมจึงถือเป็นเรื่องรุนแรง เพราะเป็นกฎเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือปทัสดาน ในบางกรณี
มีการบังคับอย่างเข้มงวดและบัญญัติขึ้นเป็นกฎหมาย บางครั้งจารีตกับกฎหมายบังคับเหมือนกัน
เช่น การห้ามฆ่ามนุษย์เป็นตัวอย่าง ดังนั้นจารีตประเพณีจึงเป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียม
ประเพณีที่แสดงความหมายในความรู้สึกอย่างรุนแรง ความเที่ยงตรงของความถูกต้อง หรือ
ความผิดพลาดของแบบแผนพฤติกรรม

ชนชั้นหรือกลุ่มชนในแต่ละสังคมจะมีจารีตประเพณีของตนเอง ในค่านิยม
บรรพการศักดิ์ งานอาชีพ ชนชั้นอุตสาหกรรม ลัทธิศาสนาและปรัชญา รวมถึงกลุ่มย่อย ๆ ใน
สังคม แต่ละบุคคลอาจอยู่กลุ่มเดียว หรือในเวลาเดียวกันอาจอยู่สองกลุ่ม หรือมากกว่า จึง

¹John Levis Gillin, and John Philip Gillin, An Introduction to Sociology..., pp. 522-3.

²Lundburg, op. cit., p. 185.

³Sumner, op. cit., p. 59.

⁴Sapir, op. cit., p. 658.

มีการประนีประนอมกัน หรือการเป็นกลาง จารีตประเพณีอื่นจึงเป็นสิ่งธรรมดาในสังคมส่วนรวม และอาจได้รับการถ่ายทอดจากชนชั้นหนึ่งไปสู่อีกชนชั้นหนึ่ง จึงจำเป็นต้องศึกษาในแต่ละชนชั้นอย่างแท้จริง¹

จารีตประเพณีเป็นวิถีประชา รวมทั้งหลักปรัชญาและหลักจริยธรรมอันเป็นหลักในสังคม เป็นแบบแผนความประพฤติที่สำคัญกว่าวิถีประชา เพราะเกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของกลุ่มชน หากมีการฝ่าฝืนถือว่าจะทำให้เกิดความรู้สึกรุนแรงจากสังคม เพราะจารีตเป็นสิ่งที่สังคมถือว่ามีความถูกต้องในตัวของมันเอง เครื่องวัดความถูกต้องคืออยู่ที่กฎศีลธรรมหรือจารีตนี้เอง จารีตประเพณีจึงเป็นเครื่องเชื่อมความกลมเกลียวภายในกลุ่มของสังคมที่ถือตามจารีตอย่างเดียวกัน

จารีตประเพณีเป็นปกติฐาน (Norms) ที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของสังคมมากกว่าวิถีประชา จารีตเป็นสิ่งที่บุคคลต้องทำสิ่งต่าง ๆ ในทางที่ไม่ขัดกับหลักของสังคม เรื่องใดมีความสำคัญต่อสังคมมาก จารีตประเพณีนั้นก็สำคัญมาก จารีตประเพณีและวิถีประชาเป็นที่รู้จักกันในสังคมโดยไม่มีผู้ใดสงสัยในความถูกต้อง ไม่ทราบที่มาอย่างแน่นอน และจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างอื่นยากมาก เมื่อมีการฝ่าฝืนสังคมจะมีปฏิกิริยาขึ้นมาเอง จารีตประเพณีเป็นรากฐานของสังคม เป็นเรื่องของความรู้สึกว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ถ้าฝ่าฝืนหรือพยายามเปลี่ยนแปลงจะถูกต่อต้านอย่างรุนแรง เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป จารีตประเพณีบางอย่างอาจถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาว่าสมควรจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือล้มเลิกไป เพื่อความเหมาะสม ตัวอย่าง การจัดพิธีกรรมที่ฟุ่มเฟือย การถือว่าผู้ใหญ่รู้จักว่าผู้อื่นหมด จารีตประเพณีบางอย่างถือเป็นข้อห้าม (Taboo) ไม่ให้กระทำในบางสิ่ง อิทธิพลของจารีตประเพณีที่เห็นได้ชัดจากสังคมชนบท สังคมเหล่านี้ถ้าอาศัยกฎหมายบังคับจากตัวแทนสังคมจะมีน้อยมาก แต่การละเว้นการกระทำ ความเชื่อมั่นในจารีตประเพณีและหลักศีลธรรมมีอยู่ในศาสนา ความเชื่อสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ความเชื่อในบรรพบุรุษ การเชื่อโชคกลาง ภูติผีปีศาจ การเชื่อประเพณี

¹Sumner, op. cit., p. 39.

และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ถือว่าถูก หากใครไม่ประพฤติตามประเพณีจะเกิดเหตุต่าง ๆ นานา¹
 กลุ่มชนในสังคมพยายามที่จะมีความเป็นอยู่ที่ดี ความนิยมตามสมัย (Fashions)
 ความนิยมคลั่งไคล้ (Fads) ความรัก (Affections) ความหลงระเผลอ (Popular
 Delusion) การหลงงมงาย (Follies) สิ่งเลวทราม (Vices) เหล่านี้รวมอยู่ใน
 จารีตประเพณี แต่การชักชวนให้นิยมสนใจ การพูดยั่วยวนในทางการเมือง วิธีการของ
 หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ไม่ได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของจารีตประเพณี แต่เป็นสิ่งที่แสดงออกของจารีต
 ประเพณี² จารีตประเพณี คนในสังคมถือว่าเป็นสิ่งมีค่าแก่ส่วนรวม ใครไม่ทำตามถือว่าผิด
 ตามกลุ่มชนในแต่ละสังคม ดังนั้นการถือว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดชั่ว ย่อมแล้วแต่แต่ละสังคมจะยึดถือ
 ในเรื่องเดียวกันในสังคมหนึ่งอาจเห็นว่าดี แต่กับอีกสังคมหนึ่งอาจเห็นว่าไม่ดีก็ได้ ตัวอย่าง
 หญิงอาหรับจะออกนอกบ้านต้องคลุมหน้าไม่ให้ใครเห็น ถ้าฝ่าฝืนถือว่าผิดจารีตประเพณี ชาว
 ไทยต้องเลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อแก่ชราซึ่งถือเป็นหน้าที่ของบุตร ใครฝ่าฝืนถือว่าผิดจารีตประ-
 เเพณี สังคมไทยบางถิ่นเรียกว่า ฮีต หรือวีต หากใครฝ่าฝืนประเพณีเรียกว่าผิดฮีต หรือผิดวี
 คือผิดจารีตประเพณี ผีเห้ายี่เรือนหรือผีบ้านผีเมืองอาจโกรธหรือลงโทษ โดยเฉพาะบุคคล
 อาจลงโทษคนอื่นในครอบครัวทำให้เกิดโรคลงไข้เจ็บหรือภัยพิบัติจากธรรมชาติ จึงได้มีการ
 บังคับเอาควยวิธีการต่าง ๆ เช่นสังเวช เป็นต้น ถึงแม้คนในสังคมจะเลิกถือแล้ว แต่ความเชื่อ
 ก็ยังฝังลึกในจิตใจคน ประเพณีบางอย่างจึงยังเห็นอยู่ในพิธีต่าง ๆ ในปัจจุบัน³

¹ไพฑูริย์ ช่างเขียน, สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา ("เอกสารการศึกษาศาษา
 รัฐประศาสนศาสตร์," อดัณฑ์ที่ 12), คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร-
 ศาสตร์, 2515. (อัครสำเนา), หน้า 1-4.

²Sumner, op. cit., p. 57.

³เสฐียรโกเศศ [พระยาอนุমানราชชน], การศึกษาเรื่องประเพณีไทย...,
 หน้า 9-13.

ชนมประเพณี

ชนมประเพณี (Institutions) หรือสถาบัน พระยาอนุมานราชชนได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "ชนมประเพณี คือประเพณีที่วางระเบียบแบบแผนไว้โดยตรงหรือโดยปริยาย โดยตรงคือ วางระเบียบพิธีการไว้แจ้งชัด โดยปริยายคือ รู้กันเอง ไม่ได้วางระเบียบแบบแผนไว้ ว่าควรจะทำปฏิบัติกันอย่างไร"¹

วอลตัน เอช. แฮมิลตัน (Walton H. Hamilton) กล่าวไว้ว่า "เป็นแนวทางแห่งความคิด หรือความประพฤติปฏิบัติที่เด่นและยั่งยืน ซึ่งฝังอยู่จนเป็นนิสัยในกลุ่มชน หรือเป็นชนธรรมนิยมประเพณีของกลุ่มชน"²

ยอร์ช เอ. ลันด์เบิร์ก กล่าวว่า "สถาบันเป็นแบบแผนพฤติกรรมร่วมที่มีเสถียรภาพ เกร็ดและพิธีกรรมมากที่สุด³ (Institutions are the most stable uniform, formal and general of the group behavior patterns)"

ภาษาไทยในปัจจุบันใช้คำว่า "สถาบัน" แทนชนมประเพณี ซึ่งเป็นความหมายกว้าง ๆ ในทางมานุษยวิทยา หมายถึง เรื่องที่ตั้งขึ้นจัดเป็นระเบียบแล้ว คนในสังคมนั้นมีความพอใจ ตัวอย่าง เรื่องครอบครัว ศาสนา ศิลปะ การสันทนาการ และการพักผ่อน ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา มีข้อกำหนดบังคับไว้ ขอบบังคับเหล่านี้ปรับปรุงแก้ไขเป็นบางครั้งเมื่อจำเป็น ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต คือประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การโกนจุก การแต่งงาน การตาย ประเพณีเทศกาลตรุษสารท การทำบุญเลี้ยงพระ การจัดเกี่ยวกับครอบครัว การศึกษาเล่าเรียน การแบ่งทรัพย์สินมรดก เป็นอาทิ ที่มีระเบียบแบบแผน ที่ประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นประเพณี⁴

¹ เสฐียรโกเศศ [พระยาอนุมานราชชน], การศึกษาเรื่องประเพณีไทย..., หน้า 19.

² Walton H. Hamilton, "Institute," Encyclopaedia of the Social Sciences, VIII (1931), 84.

³ Lundburg, op. cit., p. 182.

⁴ เสฐียรโกเศศ [พระยาอนุมานราชชน], เรื่องเดิม, หน้า 19-20.

ชนประเพณีหรือสถาบันกำหนดแบบแผนกิจกรรมของมนุษย์ สถาบันเมื่อขอบเขตกว้าง-
ขวางเช่นเกี่ยวกับความสนใจของมนุษย์ ประเพณีแต่ละอย่างของมนุษย์ที่เกี่ยวกับสถาบันได้
เจริญขึ้น การแสดงออกของรสนิยมและความสามารถจะรวมกลุ่มเป็นแบบแผนสถาบัน สถาบัน
แต่ละสถาบันจะเชื่อมโยงกันเพื่อแสดงออกทางลักษณะนิสัยที่จะนำไปสู่ความพยายามของมวลชน
ชอบขำของขบวนการต่อเนื่องทางสังคมนั้น สถาบันไม่มีส่วนช่วยในการพัฒนาขบวนการดัง
กล่าว สิ่งแวดล้อมใหม่ที่ปรากฏจะสัมพันธ์กับชนธรรมนิยมเก่าแล้วถ่ายทอดไปสู่ประเพณี
ของกลุ่มชนที่แตกต่างกันไปด้วยการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทั้งนี้จากเหตุผลบางประการ เมื่อ
สถาบันกลายเป็นแบบแผนขึ้น องค์การหรือบุคคลอาจมีอันตรายต่อความมั่นคงของสถาบันนั้นได้
สถาบันก็เหมือนกับสิ่งมีชีวิต คือมีความยุ่งยาก เพราะไม่สามารถจะมองเห็นใครรอบคอบ หรือ
แสดงรายละเอียดวิธีการที่เป็นระเบียบ ความหมายของสิ่งต่าง ๆ มาจากความคิด
คำนิยมและนิสัยที่ก่อรูปขึ้น ประเพณีที่ไม่เป็นแบบแผน กฎหมายสามัญ การกีฬา การศึกษา
ชั้นสูง หลักเกณฑ์ทางศีลธรรม เป็นสถาบันที่จะต้องมียุทธวิธี องค์การที่มีแบบแผน รัฐบาล
วัด มหาวิทยาลัย บริษัทการค้า ประชาธิปไตย เหล่านี้ล้วนมีข้อบังคับ มีพันธสัญญา จึงเป็น
สถาบัน¹

สถาบันและกฎหมายเกิดจากจารีตประเพณี สถาบันประกอบด้วยองค์คติ (Concepts)
ซึ่งรวมทั้งความคิด ความรู้สึก ทัศนคติ และความสนใจ กับโครงสร้าง โครงสร้างเป็นกรอบ
หรือเป็นวิธีการที่วางไว้เพื่อช่วยในการอธิบายวิถีทางในการติดต่อสัมพันธ์กัน โครงสร้างนำ
ความคิดไปสู่โลกแห่งความจริงและการกระทำในทางใดทางหนึ่งของคนในสังคม ทรัพย์สินสมบัติ
การแต่งงาน และศาสนา นับเป็นชนประเพณีเบื้องต้น โดยเริ่มจากวิถีประชาแล้วกลายเป็น
ชนธรรมนิยมประเพณี หลังจากนั้นได้พัฒนาเป็นจารีตประเพณีซึ่งมีความหมายเฉพาะยิ่งขึ้น
ตัวอย่าง กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้วางเป็นโครงสร้างและสถาบันขึ้นอย่างสมบูรณ์²

¹Hamilton, op. cit., p. 84.

²Sumner, op. cit., pp. 53-4.

ในแต่ละระบบการหรือสถาบันแห่งสังคมย่อมมีองค์ประกอบที่สำคัญ ศาสตราจารย์
เกษม อุทยานิน ได้แบ่งองค์ประกอบไว้ 4 ประการ คือ

1. องค์กรวัตถุ (Instrumental and Symbolic Objects) ที่มีรูปร่างไคแก เครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์อันเป็นวัตถุที่มีรูปร่าง เช่น โรงเรียน โรงงาน เครื่องจักร โรงเรียน สถานมหรสพ สนามกีฬา โบสถ์ วิหาร หอวิทยาศาสตร์ ที่ทำการ - รัฐบาล เป็นอาทิ และที่ไม่มีรูปร่างไคแก ภาษา หลักวิชาคำนวณ มาตราชั่งตวงวัด ฯลฯ

2. องค์กร (Associations or Organization) เช่น ครอบครัว องค์กรนายจ้าง องค์กรกรรมกร สภาการศึกษา องค์กรศาสนา พรรคการเมือง องค์กรวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

3. องค์กรพิธีการ (Usages) เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีสมรส ประเพณีเกี่ยวกับสิทธิของหญิงและสามี การบังคับให้ศึกษา กติกา การกีฬา ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับแรงงาน ทรัพย์สิน ฯลฯ

4. องค์กรคติ (Concepts) ไคแกความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิดเห็น ตลอดจนอุดมการณ์ต่าง ๆ¹

องค์ประกอบที่สำคัญของสถาบันมีอยู่ 5 ประการ คือ

1. มีสถานที่อันเป็นที่ตั้งของสถาบัน
2. มีผู้เกี่ยวข้องของอยู่กับสถาบัน
3. มีผู้ปกครองดูแลเพื่อให้กิจการของสถาบันดำเนินไปด้วยดี
4. มีระเบียบแบบแผนเป็นกฎข้อบังคับ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการของ
5. มีระเบียบพิธีที่จะต้องกระทำตามระเบียบแบบแผนที่สถาบันได้วางไว้²

สถาบัน

¹เกษม อุทยานิน, สังคมวิทยา..., หน้า 5-6.

²เสฐียรโกเศศ [พระยาอนุมานราชชน], เรื่องเดิม, หน้า 20.

การกำหนดหลักการของสถาบันไว้เพื่อง่ายแก่การเข้าใจว่า อะไรที่เรียกว่าสถาบัน และจะต้องประกอบด้วยอะไรบ้างจึงจะเป็นสถาบัน ในสังคมมนุษย์เมื่อพิจารณาถึงหลักการของสถาบัน 5 ประการดังกล่าวแล้วพอจะกำหนดได้ว่ามีสถาบันอะไรบ้าง สถาบันที่สำคัญในสังคมมีผู้แบ่งไว้หลายประการ บางท่านแบ่งไว้ 7 ประการ คือ

1. สถาบันทางครอบครัว (Family Institution)
2. สถาบันทางเศรษฐกิจ (Economic Institution)
3. สถาบันทางการศึกษา (Educational Institution)
4. สถาบันทางสันทนาการ (Recreation Institution)
5. สถาบันทางศาสนา (Religion Institution)
6. สถาบันทางวิทยาศาสตร์และการประดิษฐ์ (Scientific Institution)
7. สถาบันทางการเมืองการปกครอง¹ (Political Institution)

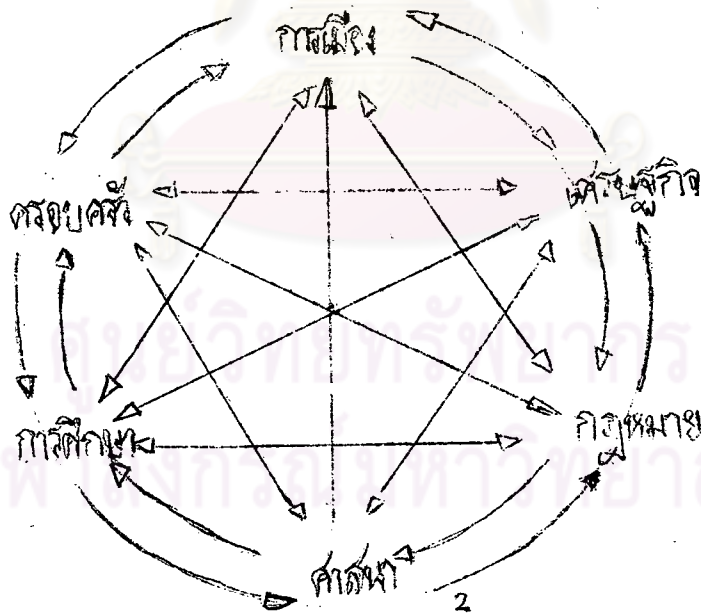
โจนาธาน เอช. เทอร์เนอร์ (Jonathan H. Turner) ได้แบ่งสถาบันสังคมไว้ 6 ประการ คือ

1. สถาบันทางกฎหมาย (Law)
2. สถาบันทางการเมือง (Polity)
3. สถาบันทางเศรษฐกิจ (Economy)
4. สถาบันครอบครัว (Kinship)
5. สถาบันการศึกษา (Education)
6. สถาบันทางศาสนา² (Religion)

¹สุพล วุฒิเสน, สังคมวิทยาเบื้องต้น ("เอกสารการนิเทศการศึกษา," อันดิมที่ 123 หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู, กระทรวงศึกษาธิการ, 2515), หน้า 15-6.

²Jonathan H. Turner, Patterns of Social Organization, A Survey of Social Institutions (New York: McGraw-Hill, 1972), p. 2.

ระบบสังคมประกอบด้วยสถานภาพ (Statuses) บทบาท (Roles) และปทัสถาน (Norms) สถาบันสังคมก็เช่นเดียวกัน คือประกอบด้วยหลักสามประการดังกล่าว สถาบันเฉพาะในสังคมย่อมเหลือมล้ำกับองค์ประกอบอื่น ๆ ในสังคม สถาบันสังคมเป็นหน่วยใหญ่ และมีลักษณะเด่นมากในสังคม ในแต่ละสังคม สถาบันต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นระบบย่อยของสังคม ตำแหน่งและบทบาทประกอบขึ้นเป็นสถาบันนั้นตั้งอยู่ในหน่วยเล็กของสังคม เช่น ครอบครัว โรงงาน โรงเรียน พรรคการเมือง เป็นต้น สถานภาพและบทบาทต่าง ๆ มากมายในสังคมย่อยมีเพียงบางส่วนที่ถือว่าเป็นส่วนของสถาบันสังคม ปทัสถานที่ผูกพันกับสถานภาพในสังคมย่อยมีบางส่วนที่เป็นสถาบันเช่นกัน ตำแหน่ง บิคารมารคา บุตร ผู้นำทางการเมือง ครู อาจารย์ นิสิตนักศึกษา นักบวช เหล่านี้เป็นอย่างสถาบันเพราะกระจายอยู่ทั่วไปในระบบสังคม เมื่อสถาบันสังคมเป็นระบบย่อยของสังคมย่อมมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและกัน สถาบันหนึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของอีกสถาบัน¹ แต่ละสถาบันต่างก็มีอิทธิพลต่อกันและกันทั้ง

¹Turner, op. cit., pp. 7-11.

²Ibid., p. 12.

ทางตรงและทางอ้อม มากหรือน้อย เช่น สถาบันเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อโครงสร้างของสถาบันอื่น ในทางอ้อม เช่น สถาบันเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อสถาบันทางการเมืองซึ่งทำให้กระทบกระเทือนต่อสถาบันอื่นทั้งหมด แต่ละสถาบันเชื่อมโยงกันดังกล่าวแล้วจึงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสถาบันอื่น เช่น การเปลี่ยนแปลงทางศาสนาในสังคมแรกเริ่มมีผลต่อสถาบันอื่น แต่ในสังคมสมัยใหม่ไม่มีผลในกรณีนี้ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในแต่ละสถาบันมีอิทธิพลต่อกันดังภาพให้สังเกตตามศรซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนกัน¹

สถาบันต่าง ๆ ดังกล่าวมีความสำคัญต่อบุคคลแต่ละคนในสังคม สถาบันครอบครัวเป็นการควบคุมการปฏิบัติต่อกันทางเพศระหว่างหญิงกับชายให้อยู่รวมกันเป็นครอบครัว เป็นการสืบเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ สถาบันทางการศึกษามีหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กให้เข้าใจในกระบวนการและสิ่งแวดล้อมในสังคม สถาบันทางเศรษฐกิจเป็นการจัดให้มีสิ่งของและบริการต่าง ๆ แก่บุคคลในสังคมในอันความจำเป็นอยู่ สถาบันทางการเมืองและกฎหมาย เป็นวิธีการต่าง ๆ ที่ทุกคนในสังคมยอมรับและปฏิบัติกันเพื่ออยู่ร่วมกันได้ควยดี สถาบันทางศาสนาเพื่ออบรมศีลธรรมแก่บุคคลในสังคมให้เข้าใจว่าสิ่งใดควรประพฤติสิ่งใดควรละเว้น สถาบันทางสันตนาการเพื่อให้บุคคลได้พักผ่อนหย่อนใจ² สถาบันจึงเป็นโครงสร้างที่สำคัญของสังคมเพื่อให้พฤติกรรมของมนุษย์ได้ดำเนินไปตามวิถีทางในสังคมนั้น ๆ

ธรรมเนียมประเพณี

ธรรมเนียมประเพณีหรือวิถีประชาชน (Folkways) เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางนิสัยที่กลุ่มชนได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา คำว่าวิถีประชา ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มาก

จอห์น ที. ซาดรอซนี (John T. Zadrozny) ได้ให้ความหมายว่า "เป็นนิสัยและความเชื่อของกลุ่มชนที่ถูกต้องบังคับมานานแล้วแต่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม"³

¹Ibid., pp. 11-2.

²ประสาธ หลักศิลา, สังคมวิทยา..., หน้า 171-3.

³Zadrozny, Dictionary of Social Science..., p. 125.

พจนานุกรมสังคมศาสตร์ขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ให้คำจำกัดความไว้ว่า "เป็นพฤติกรรมที่ได้รับการเรียนรู้ร่วมกันมาแล้วจนเป็นเรื่องสามัญในกลุ่มชนหนึ่ง"¹

วิถีประชาเป็นกลุ่มนิสัยหรือขนบธรรมเนียมประเพณี² วิถีประชาอยู่เหนืออำนาจของประเพณีนิยม กลายเป็นสิ่งที่อยู่ระหว่างระบบความเชื่อในทางปฏิบัติกับความคิดทางศาสนา วิถีประชาเริ่มจากความคิดแบบง่าย ๆ โดยเฉพาะการแสดงของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในการร่วมมือกันทำกิจกรรมหรือแสดงความต้องการพื้นฐาน พัฒนาการทางนิสัยของกลุ่มชนเป็นไปโดยอัตโนมัติตามกาลเวลา หากถามคนสมัยก่อนว่าทำไมจึงต้องประพฤติแบบนี้ จะได้คำตอบว่า ที่ทำไปเพราะบรรพบุรุษเคยกระทำมาก่อน หากเลิกกระทำเมื่อบรรพบุรุษอาจโกรธเอาได้ เมื่อเกิดความเชื่อมั่นขึ้นสังคมก็จะได้รับแต่สิ่งที่ดีจากวิถีประชา หากกลุ่มชนขาดหนทางที่ถูกต้องจะเกิดหายนะ ตัวอย่าง หลักทางปรัชญาและจริยธรรมได้รับพัฒนาเป็นจารีตประเพณี³

บุคคลแต่ละคนในกลุ่มชนได้ประพฤติเป็นประจำอย่างมีระเบียบแบบแผนจนเป็นนิสัย จะมากน้อยเพียงใดไม่สามารถจะเห็นได้หากแต่ละคนอยู่ตามลำพัง ระบบนิสัยของคนที่อยู่รวมกลุ่มมิได้คลุมถึงความเหมือนกันที่เห็นได้เด่นชัด ระดับแห่งระบบนิสัยจะเหมือนกันเพียงบางส่วน บุคคลมีความเหมือนกันทางธรรมชาติ ที่เหมือนกันเพราะต่างก็มีแบบแผนเหมือนกัน บุคคลจะอยู่รวมกันโดยไม่รวมกลุ่มกันนั้นเป็นไปได้ การอยู่ร่วมกันหมายถึงการติดต่อสัมพันธ์กัน และการติดต่อกันหมายถึงการที่จะต้องกระทำไปในทางเดียวกัน ในการอยู่ร่วมกันระยะเวลาหนึ่ง

¹Julius Gould, and William L. Lohb (ed), Dictionary of the Social Sciences (United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization, 1965), p. 273.

²Maurice R. Davie, "Folkways," Encyclopaedia of the Social Sciences, VI (1931), 293.

³Loc. cit.

ทำให้เกิดวิถีกลุ่มชนขึ้น จะเห็นได้จากการจัดตั้งเป็นครอบครัวก่อน แล้วรวมกลุ่มกันเป็นหมู่บ้าน เป็นเชื้อชาติ เป็นประเทศ เราเรียกวิถีการรวมกลุ่มนี้ว่า วิถีประชา¹ ตัวอย่างการรวมกลุ่มทางภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส ไทย การอย่างอื่นเช่น ชาวจีนใช้ตะเกียบ ชาวพม่าปลูกไผ่ เป็นต้น

วิถีประชาเกิดขึ้นเพราะความจำเป็นของมนุษย์ที่ถูกผลักดันออกมา ความพอใจ ความไม่สบายใจ เป็นความสามารถหรือเป็นประสบการณ์ที่เรียนรู้จากกันและกัน อันเป็นแนวทางเบื้องต้นของชีวิต จากข้อจำกัดนี้จำต้องมีนิสัย ซึ่งเห็นได้ในปัจจุบันว่าเป็นประภาสิจาจากการที่คนอื่นได้เคยกระทำมาก่อนและยังต้องกระทำต่อไป คนในสมัยปัจจุบันได้เลียนแบบความประพฤติปฏิบัติจากคนสมัยก่อน การเลียนแบบเฉพาะสิ่งที่นำความพอใจมาสู่ตน นิสัยแห่งการเลียนแบบ เช่น ความเชื่อ การก่อสร้างที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ประเพณีการเกิด การแต่งงาน งานศพ การละเล่น เป็นอาทิ วิถีทางเหล่านี้ดำเนินต่อไปในชุมชนชนนั้น ๆ ทรายเท่าที่คนในชุมชนนั้นยังได้รับความพอใจและได้ถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลังสืบทอดกันมานานจนเป็นวิถีประชา²

วิถีประชาแบบดั้งเดิมสามารถเรียนรู้ได้จากวิชามานุษยวิทยาและชาติวงศ์วิทยา เกี่ยวกับชนแรกเริ่มและสังคมแรกเริ่ม การดำรงอยู่ของชีวิตนั้นว่ายาก มนุษย์เริ่มจากการกระทำ มีใจจากความคิดความต้องการ เป็นสิ่งแรกที่มนุษย์ประสบและนำความพอใจมาให้ ความต้องการจึงเป็นแรงกระตุ้น ความพอใจและความเสียใจเป็นสิ่งบังคับที่ทารุณ การที่จะแบ่งแยกว่า อะไรคือความพอใจ อะไรคือความเสียใจ เป็นเพียงพลังทางจิตที่คาดคะเนไปเท่านั้น หนทางที่จะกระทำจึงดำเนินจากกลุ่มมีใจจากบุคคลเดียว แต่ละคนได้รับประสบการณ์จากบุคคลอื่น ดังนั้นการเห็นพ้องต้องกันในสิ่งนั้น ๆ จึงถือว่าเป็นหนทางที่ดีที่สุด แล้วได้คัดแปลงเป็นแบบเดียวกัน เพื่อความมุ่งหมายเดียวกัน ในที่สุดวิถีทางเหล่านี้เปลี่ยนแปลงเป็นชน-

¹Frederick Lumley, Principles of Sociology (New York: McGraw-Hill, 1935), pp. 166-7.

²Ibid., pp. 167-9.

ธรรมนิยมประเพณี และกลายเป็นสิ่งที่ปรากฏรูปร่างออกมาให้เห็น สัญชาตญาณกับวิถีเหล่านี้ได้เชื่อมโยงกันจนทำให้เกิดวิถีประชาขึ้น มนุษย์รุ่นใหม่เรียนรู้จากประเพณีที่ถ่ายทอดกันมาด้วยการเลียนแบบ วิถีประชาจึงมีความจำเป็นต่อชีวิต เป็นแบบเดียวกันหรือเป็นแบบสากลในกลุ่มชน เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และเป็นสิ่งที่คงที่แน่นอน ยิ่งนานวันวิถีประชาจึงกลายเป็นสิ่งเด็ดขาด หลีกเลี่ยงไม่ได้ หากถามคนสมัยก่อนว่าทำไมต้องปฏิบัติอย่างนั้นอย่างนี้ ก็จะได้คำตอบว่า เพราะบรรพบุรุษได้เคยกระทำแบบนั้นมาก่อน¹

วิถีประชาชนเป็นธรรมเนียมประเพณีแบบต่าง ๆ ไม่มีลักษณะซับซ้อนเหมือนประเพณีบางชนิดที่ต้องอบรมสั่งสอนกัน วิถีประชาชนเปลี่ยนแปลงไปช้า แต่บางอย่างไม่เปลี่ยนแปลงแม้สิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนไป ตัวอย่าง หากคนไทยมุ่งใจกระเบน หรือใช้ผ้าขาวมาอาบน้ำ ก็ไม่มีใครว่า ไม่มีผิดไม่มีถูก ไม่กระทบกระเทือนใคร ใครจะแต่งกายอย่างไรก็ได้ นอกจากเห็นว่าแปลก หากมุ่งผ้าบาง ๆ จนมองเห็นเป็นรูปร่างถือว่าผิดจารีตประเพณีและสถาบันไทย อาจถูกตำราวจับได้² วิถีประชาจึงเป็นวิถีทางของชาวบ้านอย่างแท้จริง เป็นวิถีทางที่ประชาชนกระทำตามความพอใจของตน ในแต่ละสังคมวิถีประชาแตกต่างกันในทางความคิดและทางวัตถุ ดังนั้นจึงทำให้แตกต่างกันทางวัฒนธรรม วิถีประชาเป็นปทัสถานที่อนุโลม เพราะเป็นประเพณีที่จะต้องกระทำอย่างนั้นในสังคม การอนุโลมตามวิถีประชาไม่ผิดกฎหมายหรือไม่ได้ถูกบังคับด้วยองค์การใดจากสังคม ตัวอย่าง ไม่มีกฎหมายบังคับให้คนสวมรองเท้า รับประทานอาหารเข้า ต้องนอนบนเตียง เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าวิถีประชาเป็นลักษณะสากลของสังคมมนุษย์ และไม่มีสังคมใดจะคงอยู่โดยปราศจากวิถีประชา วิถีประชาจึงเป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างสังคมและสัมพันธ์กับระเบียบและสถานภาพในสังคม³

¹Sumner, Folkways..., pp. 2-3.

²เสฐียรโกเศศ [พระยาอนุমানราชชน], การศึกษาเรื่องประเพณีไทย..., หน้า 25-6.

³Robert Bierstedt, The Social Order : An Introduction to Sociology..., pp. 226-7.

ประเพณีสืบต่อ

ประเพณีสืบต่อ (Tradition) เป็นแบบแผนของพฤติกรรมหรือมาตรฐานที่เกิดจากกลุ่มชนซึ่งเห็นได้เด่นชัดกว่าบุคคล¹ เป็นเรื่องของความจำ คำบอกเล่าเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและประสบการณ์ในอดีตของกลุ่มชน² ประเพณีสืบต่อเป็นประเพณีเดิมหรือประเพณีปรัมปราของกลุ่มชนที่ได้ปฏิบัติติดต่อกันมา เมื่อถึงบางสมัยอาจดัดแปลงให้เข้ากับสมัยนิยมนั้นโดยมิได้ทิ้งประเพณีเดิมให้ขาดต่อกัน ตัวอย่าง สตรีไทยแต่เดิมนุ่งผ้าถุงทอมานิยมนุ่งกระโปรงเป็นส่วนใหญ่ แต่ได้ดัดแปลงผ้าถุงเป็นชุดต่าง ๆ เช่น ชุดพระราชานิยม เป็นต้น ประเพณีปรัมปราบางอย่างได้ละทิ้งไปหมดสิ้น เมื่อเห็นว่าไม่สำคัญหรือไม่เป็นสัญลักษณ์ในประเพณีเดิมแต่อย่างใด

พื้นฐานแห่งชีวิตในสังคมเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา ยกเว้นบุคคลสมัยใหม่บางเหล่าได้สร้างขึ้นมา หรือบางกลุ่มได้ยืมมาจากสังคมอื่นซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้เมื่อได้แพร่หลายออกไป แต่ก็มี การสืบทอดถ่ายทอดกันบ้างทางขนบธรรมเนียมประเพณี สถาบัน ทางภาษา พุทธ การแต่งกาย กฎหมาย เพลง การละเล่นต่าง ล้วนเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา การถ่ายทอดสืบต่อเหล่านี้เป็นแนวทางปฏิบัติที่ต่อมาได้กลายเป็นนิสัยของสังคมหนึ่งหรือของชนกลุ่มหนึ่งถ่ายทอดสืบ ๆ กันมา ค่านิยมเกี่ยวกับการถ่ายทอดขั้นพื้นฐานเหล่านี้ไม่สามารถยืนยงอยู่ได้ ถ้าเห็นว่าขนบธรรมเนียมประเพณีที่กำลังประพฤติปฏิบัติกันอยู่ไม่สำคัญแต่ประการใด สถาบันเป็นรูปแบบขององค์การของสังคมที่องค์การแบ่งแยกบุคคลออกเป็นส่วน ๆ วิธีการแบ่งแยกเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดมาจากอดีต แต่ความจริงข้อนี้เพียงประการเดียวไม่สามารถสนับสนุนประเพณีสืบต่อได้ สถาบันกลายเป็นประเพณีสืบต่อเมื่อได้รับการเรียกร้องให้ปฏิบัติตั้ง เช่นที่เคยกระทำกันมาเพื่อให้คงอยู่ต่อไป สิ่งใดที่เป็นประเพณีสืบต่อมิได้เป็นสถาบันเสมอไป แต่กลุ่มชนก็ยังมี ความเชื่อในคุณค่าของสิ่งนั้น ในด้านที่เกี่ยวกับชาตินิยมยากที่จะเข้าใจ ยกเว้นสมัยนิยมซึ่งเป็นประเพณีสืบต่อธรรมดา ประเพณีสืบต่อทางชาตินิยมที่ได้พัฒนาแล้วมีส่วนสำคัญ

¹Gould, and Lolb, op. cit., p. 723.

²Lundburg, op. cit., p. 182.

ในการกำหนดนโยบายของชาติและพิจารณาข้อจำกัดในด้านพัฒนาแนวนโยบายของชาติ ในบางโอกาสประเพณีสืบต่อได้รับการปฏิบัติไม่ตรงกับความมุ่งหมายและไม่มีชนกลุ่มใดพิจารณาป้องกันเกี่ยวกับประเพณีนี้ ประเพณีสืบต่อสามารถเชื่อมโยงของว่างระหว่างศตวรรษใดหากมีความมั่นคงปรากฏขึ้น เช่น ศาสนา ศิลป วรรณคดี ซึ่งมนุษย์มีความเข้าใจอย่างดีและลึกซึ้ง¹

ประเพณีสืบต่อเป็นเรื่องราวของความรู้สึกนึกเห็นว่าสิ่งใดควรประพฤติหรือไม่ควรประพฤติ อันเป็นนามธรรมที่มีอยู่ในจิตใจ ในความเชื่อ หากการแสดงออกเป็นพิธีรีตองก็เป็นประเพณี ประเพณีเดิมหรือประเพณีสืบต่อเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในสังคม คนในสังคมถือว่ามีความสูง ไม่ยอมให้ใครฝ่าฝืนหรือละเมิดเปลี่ยนแปลงล้มเลิกง่าย ๆ เพราะคนในสังคมเห็นว่าบรรพบุรุษได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเห็นแล้วว่าดี หากไปเปลี่ยนแปลงไม่แน่ว่าจะดีไปกว่าประเพณีเดิม หากล้มเลิกไปมีอะไรเกิดขึ้นในทางไม่ดีก็จะโทษเอาได้ว่า เพราะไปเลิกประเพณีนั้นเสีย

ประเพณีดั้งเดิมของคนไทยก็คือ ประเพณีที่คนไทยได้รับมรดกตกทอดกันมาจากนิสัยสังคมของบรรพบุรุษไทยซึ่งเป็นพื้นฐานของประเพณี ประเพณีใดที่คงเดิมอยู่ได้ก็เพราะมีสิ่งใหม่เข้าไปส่งเสริมของเก่าอยู่เสมอและกลมกลืนกันได้ดี โดยคนในสังคมมักไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงของประเพณี ทั้งนี้เพราะได้เปลี่ยนแปลงไปทีละน้อย จะเปลี่ยนไปมากหรือน้อยแล้วแต่เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แต่ถ้าประเพณีใดไม่มีสิ่งใหม่เข้ามาเสริมสร้างให้กลมกลืนกับประเพณีเดิม ประเพณีนั้นก็เสื่อมลงและสูญสิ้นไปในที่สุด ตัวอย่างพระราชพิธีคเชนทร์ศวसनาน พระราชพิธีพืชมงคล พระราชพิธีชกกรรม เป็นต้น ประเพณีการอยู่ไฟ ปัจจุบันปฏิบัติกันเฉพาะชนบทที่ห่างไกล พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเพิ่งฟื้นฟูอีกครั้งหนึ่ง

ประเพณีนิยม

ประเพณีนิยม (Convention) หรือธรรมเนียมประเพณี เป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียมประเพณีที่คนในกลุ่มชนได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งเป็นเรื่องธรรมคาสามัญ

¹Max Radin, "Tradition," Encyclopaedia of the Social Sciences, XV (1930), 62-4.

สังคมมิได้ถือว่า หากใครไม่ปฏิบัติตามแล้วจะผิดจารีตหรือชนมประเพณี คำว่าประเพณีนิยม หรือธรรมเนียมประเพณี ^{มอร์ริส (Ginsburg Morris)} ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "ประเพณีนิยม เป็นกฎหรือมาตรฐานของความประพฤติหรือพฤติกรรม ที่อธิบายว่า สิ่งใดควรกระทำหรือไม่ควรกระทำโดยกลุ่มชนในสังคมนั้น"¹

พระยาอนุমানราชธาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า

ธรรมเนียมประเพณี คือ ประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมคาสามัญ ไม่มีผิดมีถูกเหมือนเรื่องจารีตประเพณี ไม่มีระเบียบแบบแผน อย่างเรื่องชนมประเพณี ผู้ใดทำผิดหรือฝ่าฝืนประเพณีก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องสลักสำคัญอะไรนัก นอกจากจะเห็นว่า เป็นผู้ขาดการศึกษา หรือเสียสมบัติผู้ดีเท่านั้น²

ประเพณีนิยมเป็นเรื่องที่นิยมและถือปฏิบัติเป็นประเพณีสืบต่อกันมาในกลุ่มชน ด้วยการถ่ายทอดอบรมสั่งสอนหรือด้วยการสั่ง เสด็จจากการกระทำของผู้ใหญ่หรือด้วยสัญชาตญาณของตนเอง ในบางสิ่งนิยมนับถือกันมาโดยไม่มีเหตุผล หรือแต่เดิมมีแต่ได้ลืมนกันหมดแล้วเหตุใดจึงต้องกระทำอย่างนั้น ตัวอย่าง การแสดงความเคารพของแต่ละชาติแตกต่างกันไป เป็นต้น เป็นลักษณะสามัญที่คนในสังคมประพฤติกันเป็นปกติโดยทั่วไป³

ประเพณีนิยมแตกต่างจากกฎหมาย ความคิดทางศีลธรรมและสมัยนิยม ประเพณีนิยมแพร่หลายออกไปตามกาลเวลาและคงอยู่ถาวรกว่าสมัยนิยม และเข้าใจง่ายเหมือนนิสัยของความคิดหรือพฤติกรรม หากมีผู้ฝ่าฝืนปฏิบัติในทางตรงกันข้ามจะมีความรู้สึกลำบากใจโดยอัตโนมัติ ในการกระทำนั้น ๆ และสัญชาตญาณแห่งความรู้สึกไม่สะดวกใจจะเกิดขึ้นทันทีเมื่อทราบว่าการ

¹Ginsburg Morris, "Social Convention," Encyclopaedia of the Social Sciences, IV (1931), 352.

²เสฐียรโกเศศ [พระยาอนุমানราชธาน], การศึกษาเรื่องประเพณีไทย..., หน้า 21.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 21-4.

กระทำของคนไม่เหมือนแบบแผนพฤติกรรมของบุคคลอื่น¹

ประเพณีนิยมสร้างสภาพการขึ้นมาซึ่งสิ่งที่สร้างขึ้นมานี้อาจไม่ได้รับการพิสูจน์ว่า ถูกต้องและไต่กลางเป็นข้อห้ามไป สภาพการดังกล่าวอาจเป็นความจริงหรือสร้างเรื่องขึ้นมา แล้วทุกคนลงความเห็นว่าเป็นเรื่องจริง ประเพณีนิยมประกอบค้ำข้อย่อยของข้อห้าม ขรรคมคา ค้ำข้อย่อยความบังเอิญที่เกิดขึ้นทำให้คนนำไปประยุกต์ใช้กับประเพณีนิยม เช่น คำพูด การแต่งกาย กิริยามารยาท เป็นอาทิ ประเพณีนิยมให้ความหมายกว้าง ๆ เหมือนข้อห้าม แต่ตามความเป็นจริงแล้วเป็นแบบข้อห้ามของอารยธรรมชั้นสูง เหมือนข้อห้ามซึ่งมีขอบเขต 2 ประการคือ ถ้าไม่เป็นอย่างแบบทำลายก็เป็นชนิดที่รักษาเอาไว้ ความเคารพนับถือ สิ่ง ที่ห้ามละเมิดและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เหล่านี้เป็นข้อห้ามในอารยธรรมชั้นต่ำ แต่เป็นประเพณีนิยมใน อารยธรรมชั้นสูง²

ประเพณีนิยมจึงเป็นสิ่งที่นิยมถือกันเป็นธรรมเนียมมา ในส่วนที่เกี่ยวกับประเพณีนิยม ของไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ประเพณีแห่นางแมว ประเพณี จุกบั้งไฟ ประเพณีสร้างน้ำพระ ประเพณีรดน้ำญาติผู้ใหญ่ เป็นอาทิ

สมัยนิยม

สมัยนิยม (Fashion) เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นชั่วคราวและเกิด ขึ้นบ่อยในสังคม ไม่มีสถานภาพทางสัญลักษณ์ที่ตายตัว เป็นการเลียนแบบในทางแสดงออกของ สมาชิกในกลุ่มชน การเลียนแบบเป็นการแสดงออกทางรสนิยมและอาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง เบื้องต้นของคนตลอดจนระเบียบแบบอย่างต่อไป³ สมัยนิยมเป็นการรักษาขนบธรรมเนียมไว้ใน ช่วงระยะสั้นและระยะยาว โดยถูกกำหนดจากบุคคลหรือคณะบุคคล เมื่อเวลานานเข้าต่างก็ มิได้คำนึงถึงแหล่งที่มาของพฤติกรรมนั้นและกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีต่อไป ตัวอย่าง

¹Morris, loc. cit.

²Sumner, op. cit., pp. 68-70.

³Gould, and Lolb, op. cit., p. 262.

การสวมกางเกงเป็นชนกรรมนิยมประเพณี แต่การสวมกางเกงแบบทรงต่าง ๆ เป็นสมัยนิยมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็ว สมัยนิยมมิได้เป็นส่วนเพิ่มพูนของชนกรรมนิยมประเพณี แต่เป็นแรงกดดันของสาระพื้นฐานทางชนกรรมนิยมประเพณี¹ การตามให้ทันสมัยนิยมเป็นการรักษาสถานภาพในสังคมอย่างหนึ่ง จะเห็นได้ว่าสมัยนิยมเปลี่ยนแปลงไฉฉวยกว่าประเพณีอื่น เพราะเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายหรือรสนิยมซึ่งไม่ค่อยสำคัญต่อส่วนรวมมากนัก สมัยนิยมแพร่หลายในสังคมที่เจริญมากกว่าในสังคมที่ยังล้าหลัง

สมัยนิยมหรือแฟชั่น ได้รับความยอมรับจากประชาชนธรรมดาทั่วไปซึ่งมีเสียงคัดค้านน้อย การเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยแล้วแต่อารมณ์ที่แสดงออก นักจิตวิทยาอาจกำหนดคติเกี่ยวกับพฤติกรรมของแฟชั่นแบบนั้น ๆ แต่บุคคลที่นิยมก็มีได้แสดงปฏิกิริยาตอบโต้ประการใดต่อการถูกกล่าวหาว่ากำลังตกอยู่ในขบวนการของแฟชั่น ซึ่งแตกต่างจากการนิยมแบบคลั่งไคล้ การนิยมแบบคลั่งไคล้ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ส่วนแฟชั่นนั้นเป็นสิ่งที่บุคคลส่วนใหญ่ในสังคมปฏิบัติกันชนกรรมนิยมประเพณีเป็นแบบพฤติกรรมที่ถาวรของสังคมที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสมัยนิยมได้ สมัยนิยมอาจกลายเป็นสิ่งถาวรได้ถ้าเอาคุณลักษณะของประเพณีมาที่คิดว่าสมัยนิยมเป็นการเปลี่ยนแปลงระยะสั้นของสังคมนั้นไม่ถูกต้อง เพราะการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติเกิดจากความต้องการที่จำเป็นเพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ สมัยนิยมใหม่กลายเป็นสิ่งจำเป็นทางค่านิยมและหมุนเวียนกันไปไม่มีที่สิ้นสุด การเปลี่ยนแปลงสมัยนิยมขึ้นอยู่กับลักษณะที่เด่นของวัฒนธรรมและความคิดของสังคม²

การทำควมเข้าใจเกี่ยวกับสมัยนิยมสิ่งที่ยากที่สุดคือ สิ่งปรากฏภายนอกซึ่งขาดความรู้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในรูปแบบ สี พื้นผิว รูปร่าง และส่วนสำคัญอื่น ๆ ของวัฒนธรรม หลักสำคัญในประวัติของสมัยนิยมคือ ลักษณะที่ไม่ปรากฏรูปร่างภายนอกอย่างชัดเจนเกี่ยวกับระบบความหมายลักษณะของวัฒนธรรม แฟชั่นสมัยใหม่ต้องการให้ชนทุกชั้นในสังคม

¹Sapir, "Custom," ..., pp. 659-60.

²Edward Sapir, "Fashion," Encyclopaedia of the Social Sciences, VI (1930), 139-41.

ได้ใช้อย่างกว้างขวาง แฟชั่นเป็นสัญลักษณ์ของสมาชิกแต่ละชั้นในสังคม มนุษย์มักมีแรงกระตุ้นให้คล้อยตามไปทางชนชั้นสูงกว่าตน ดังนั้นการโหมเอียงของแฟชั่นที่นิยมใช้กันจึงมาจากกลุ่มที่ต่ำกว่ากลุ่มเป็นต้นคิดของแฟชั่น แฟชั่นของสุภาพสตรีเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วมากกว่าแฟชั่นของสุภาพบุรุษในอารยธรรมสมัยใหม่ แฟชั่นเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบและแผ่ขยายไปอย่างง่าย ๆ โดยอัตโนมัติ กลุ่มชนพุดถึงสมัยนิยมในความหมายที่เกี่ยวกับความคิด ศิลป นิสัยของความเป็นอยู่ ตลอดจนศีลธรรม¹

สมัยนิยมเป็นสิ่งที่คนนิยมทำตาม ๆ กันในสิ่งที่แปลกไปจากเดิม เพราะคนไม่นิยมความซ้ำซากจำเจจึงหาของแปลกของใหม่ เมื่อเกิดนิยมกันขึ้นทั่วไปแล้วแผ่ขยายออกไปอย่างรวดเร็ว เมื่อหมดสมัยนิยมก็เลิกหากันไปเอง หากเป็นของแปลกและดีกว่า เก่าอาจยืนยงอยู่นานในที่สุดกลายเป็นประเพณีไป

เมื่อไค้ทราบถึงพื้นฐานทางวัฒนธรรมชนเขรกรรมนิยมประเพณีไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันแล้ว พอจะเป็นแนวทางในการศึกษาสิ่งพิมพ์ทางด้านวัฒนธรรมนิยมประเพณีไทยที่มีอยู่ตามห้องสมุดต่าง ๆ โดยเฉพาะการวิจัยเรื่องนี้ได้ใช้หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหอสมุดแห่งชาติเป็นแหล่งค้นคว้า และจากการที่ได้ศึกษาถึงวัฒนธรรมชนเขรกรรมนิยมประเพณีของชนชาวไทย จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมนิยมต่าง ๆ นั้นมิใช่มีอยู่เฉพาะสิ่งพิมพ์ทางด้านนี้เท่านั้น แต่ได้ปะปนอยู่ตามสิ่งพิมพ์ทางานประวัติศาสตร์ วรรณคดี และตำนานอีกด้วย จึงจำเป็นต้องศึกษาสิ่งพิมพ์เหล่านี้เพื่อประเมินคุณค่าและจัดทำสาระสังเขป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Ibid., pp. 141-3.